

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2022

Ústav pro studium totalitních režimů
a Archiv bezpečnostních složek

Obsah

1	• Úvod	4
1.1	Rada Ústavu pro studium totalitních režimů	6
1.2	Vědecká rada	6
1.3	Personální zabezpečení	7
1.4	Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	7
1.5	Ochrana osobních údajů	7
2	• Výzkumná činnost	9
2.1	Výzkumná činnost	9
2.2	Výzkumné projekty	10
2.3	Projekty s externím financováním	10
2.4	Publikace vydané ÚSTR	12
2.5	Konference a workshopy pořádané ÚSTR	12
2.6	Naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu	13
	Tabulka srovnání s rokem 2021	13
3	• Vzdělávací činnost	17
3.1	Vzdělávací semináře pořádané ÚSTR	18
3.2	Letní škola pro učitele	18
3.3	Vzdělávací materiály	18
3.4	Stáže	19
4	• Popularizační činnost	23
4.1	Výstavy	24
4.2	Semináře, diskuze a přednášky	24
4.3	Sociální média	24
4.4	Pamětnický digitální archiv „Paměť národa“	25
4.5	Knihovna Jána Langoše	26
4.6	Ceny ÚSTR Za svobodu, demokracii a lidská práva	26
5	• Digitalizace a informatika	33
5.1	Digitalizace	33
5.2	Informatika	34

6	• Archiv bezpečnostních složek	37
6.1	Administrativní činnosti	37
6.2	Odborná archivní činnost	39

7	• Sídlo ÚSTR	45
----------	---------------------	-----------

8	• Hospodaření	47
8.1	Externí kontroly	48

9	• Přílohy	51
9.1	Přehled vydaných publikací	51
9.2	Přehled konferencí a workshopů pořádaných ÚSTR	52
9.3	Přehled seminářů a workshopů pro učitele	54
9.4	Přehled uspořádaných výstav	58
9.5	Přehled popularizačních přednášek a seminářů pro veřejnost	62
9.6	Další popularizační přednášky	65
9.7	Přehled o zpracování archiválií a rozvoj evidencí	67
9.8	Přehled činnosti badatelen	70
9.9	Přehled vyřizovaných úředních i badatelských žádostí	71
9.10	Přehled činnosti evidenčního pracoviště (tzv. lustrační agenda)	72
9.11	Přehled vyřizování agendy v rámci zákona č. 262/2011 Sb. 73 v ABS	73
9.12	Přehled úkonů souvisejících s digitalizací	74
9.13	Publikační činnost zaměstnanců ABS	79
9.14	Účast zaměstnanců ABS na odborných konferencích	80

1 • Úvod

Rok 2022 byl rokem, v němž doznívala epidemie nemoci Covid-19, čemuž musely být přizpůsobeny některé akce Ústavu. Postupně se ale činnost vracela do stavu před vypuknutím epidemie, stále byla ale výrazně negativně ovlivněna nezdařenou rekonstrukcí budovy Ústavu, rozdělením zaměstnanců do několika pronajatých objektů a neexistencí vlastních prostor pro pořádání konferencí, výstav, vzdělávacích a popularizačních akcí.

Zásadní událostí roku 2022 byla volba nového ředitele Ústavu, kterým byl na základě předložené koncepce Radou ÚSTR zvolen v prvním kole dne 2. března dlouholetý výzkumný pracovník Ústavu doc. PhDr. Ladislav Kudrna, Ph.D. Po březnové volbě následovalo přechodné období, kdy měly být veškeré agendy Ústavu předány novému řediteli ÚSTR. Ten se ujal své funkce ke dni 1. 5. 2022 a následně jmenoval i nového náměstka ředitele Ústavu JUDr. Kamila Nedvědického.

Nové vedení Ústavu se od prvního dne začalo věnovat řešení kritické situace Ústavu. Kromě zdevastované a pro Ústav nepoužitelné sídelní budovy v Siwecově ulici, nezákonností odhalených v činnosti Ústavu veřejnosprávní kontrolou Ministerstva financí a následně potvrzených i šetřením vedeným Finančním úřadem pro hlavní město Prahu, včetně placení platebních výměrů za pochybení předchozího vedení Ústavu, muselo vedení Ústavu okamžitě napravit skutečnost desítek nezákonných smluv, změnit zcela nefunkční schvalovací proces, odporující všem pravidlům běžným ve veřejné správě, a v neposlední řadě závažnou finanční situaci, v níž se předaná instituce nacházela.

Tristní finanční situaci Ústavu se podařilo stabilizovat a úspěšně napravit kombinací intenzivního vyjednávání, zásadních úsporných opatření a zefektivněním činnosti Ústavu. Proto mohlo ke konci roku dojít i k finančnímu ocenění zaměstnanců, kteří se nadstandardním způsobem a nad rámec svých povinností zapojili do řešení neutěšeného stavu, v němž se Ústav nacházel ve chvíli převzetí novým vedením.

Ke dni 1. 10. 2022 byla schválena a provedena reorganizace Ústavu, která nejenže nově nastavila logičtější a efektivnější organizační strukturu, ale také zajistila pokrytí činností dosud nedostatečně personálně a funkčně zakotvených. Stejně tak byla reformována klíčová výzkumná část Ústavu, a to směrem k časovému i obsahovému vymezení.

V červnu 2022 a v listopadu 2022 bylo rovněž provedeno hodnocení jednotlivých zaměstnanců Odboru výzkumu a vzdělávání a stavu jejich projektů, které umožnilo nově nastavit interní i externí projekty v souladu s vítěznou koncepcí ředitele Ústavu a rovněž zohlednit výkonnost jednotlivých zaměstnanců v oblasti odměňování i účinného řízení personálních zdrojů.

Vrcholnou akcí roku byla prestižní mezinárodní konference *Ruská hybridní válka proti demokratickému světu – výzva pro evropskou paměťovou politiku*, kterou ve dnech 16.–18. listopadu 2022 spolupořádal Ústav pro studium totalitních režimů. Konala se při příležitosti 33. výročí sametové revoluce v bývalém Československu. Konference v pražském Lichtenštejnském paláci se zúčastnilo několik desítek zástupců paměťových institucí a organizací z více než dvou desítek zemí Evropy a Severní Ameriky sdružených v Platformě evropské paměti a svědomí a mnoho dalších pozvaných řečníků z řad politiků, novinářů, pracovníků evropských institucí a aktivistů. Zaměřila se na současné ruské hybridní hrozby se zvláštním zřetelem na oblast falzifikace dějin.

Konference probírala všechna témata v pěti diskuzních panelech:

- Ruské historické dezinformace jako nástroj agrese
- Jak čelit ruským dezinformacím?
- Komunistická zkušenost v perspektivě evropské paměti
- Vyrovnání se s komunistickou minulostí – klíčový prvek přechodu k demokracii
- Vyrovnání se s komunistickou minulostí – co víc je třeba udělat?

Konferenci spolu s Ústavem pro studium totalitních režimů pořádaly Úřad vlády ČR, Platforma evropské paměti a svědomí a Muzeum paměti XX. století. Zúčastnili se jí například premiér České republiky Petr Fiala, prezident Litvy Gitanas Nausėda, národní lídryně Běloruska Svjatlana Cichanouská nebo politický aktivista a ruský šachový velmistr Garry Kasparov.

U příležitosti konference také členské organizace rozhodly o opětovném přijetí Ústavu pro studium totalitních režimů do Platformy evropské paměti a svědomí, kterou Ústav pomáhal zakládat a z níž za předchozího vedení odešel.

Nastartována byla mezinárodní spolupráce, která doposud dostatečně neodpovídala zákonnému vymezení Ústavu. Vedení intenzivně jednalo o konkrétní spolupráci s partnerskými institucemi ze Slovenska, Polska, Maďarska, Ukrajiny a navazovalo nové vazby s experty a institucemi z Německa, Gruzie, Rakouska, Bulharska, Litvy a v neposlední řadě s představiteli běloruské a ruské demokratické opozice.

Intenzivní spolupráce na konkrétních akcích a projektech byla zahájena s odbornými institucemi typu Židovského muzea v Praze, Muzea paměti XX. století, Muzea romské kultury.

Restrukturalizováno bylo odborné periodikum Ústavu – časopis *Securitas Imperii*, kde byla sestavena prestižní, akademicky i odborně pestrá a vysoce kvalitní redakční rada a nastaven směr odpovídající jak zákonnému vymezení činnosti Ústavu, tak i modernímu způsobu prezentování vědy.

PhDr. Eduard Stehlík, Ph.D., MBA, předseda Rady ÚSTR

Doc. PhDr. Ladislav Kudrna, Ph.D., ředitel ÚSTR

1.1 Rada Ústavu pro studium totalitních režimů

Rada Ústavu pro studium totalitních režimů je nejvyšším orgánem Ústavu. Skládá se ze sedmi členů volených Senátem Parlamentu České republiky. Funkční období člena Rady je pět let. Působnost Rady je stanovena zákonem č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů.

Členové Rady

V roce 2022 byli zvoleni tři členové Rady, opětovně byl zvolen MVDr. Jiří Liška, novými členy Rady se pak stali PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, která je současně místopředsdkyní Rady, a Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

PhDr. Eduard Stehlík, Ph.D., MBA, předseda

PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, místopředsdkyně

Mgr. František Bublan, člen

Mgr. Jiří Mihola, Ph.D., člen

MVDr. Jiří Liška, člen

doc. RNDr. Martin Palouš, Ph.D., člen

Mgr. Vojtěch Šustek, Ph.D., člen

Jednání Rady

Jednání Rady Ústavu pro studium totalitních režimů jsou dle Jednacího řádu veřejná, přičemž Rada může hlasováním rozhodnout o neveřejnosti jednání. V praxi se tak stalo a děje obvykle tehdy, když Rada projednává osobní údaje konkrétních osob. Zápisy z veřejné části jednání se zveřejňují na webových stránkách Ústavu.

V roce 2022 se konalo celkem jedenáct jednání Rady Ústavu.

Podrobnější informace spolu se zápisy ze všech veřejných jednání jsou dostupné na webových stránkách Ústavu: www.ustrcr.cz/o-nas/organizacni-struktura/rada-ustavu/jednani-rady-ustavu/.

1.2 Vědecká rada

Vědecká rada Ústavu pro studium totalitních režimů je odborným poradním orgánem ředitele a poprvé byla zřízena 7. července 2008 Radou Ústavu (podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. e) zákona č. 181/2007 Sb.). S ohledem na změnu vedení Ústavu i Rady Ústavu se v roce 2022 jednání Vědecké rady neuskutečnilo.

Složení Vědecké rady

doc. PhDr. Ing. Antonie Doležalová, Ph.D.

Dr. Jeffrey Gedmin

doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

doc. Mgr. Marie Koldinská, Ph.D.

doc. PhDr. Petr Koura, Ph.D.

Dr. Adrian Portmann

Jerguš Sivoš, Ph.D.

prof. Vladimír Tismaneanu

Dr. Aviezer Tucker

Dr. hab. Sławomir Cenckiewicz

prof. PhDr. Jan Váně, Ph.D.

Bližší informace o jednotlivých členech Vědecké rady a zápisy z jednání jsou k dispozici na webových stránkách Ústavu www.ustrcr.cz/o-nas/organizacni-struktura/vedecka-rada-ustavu/.

1.3 Personální zabezpečení

V roce 2022 se plánovaný počet systemizovaných míst nezměnil, stále se jedná o 120. Celkem bylo v Ústavu k 31. 12. 2022 zaměstnáno v pracovním poměru 152 zaměstnanců, z nichž 9 bylo na mateřské nebo rodičovské dovolené, 1 zaměstnanec je uvolněn z důvodu jeho zvolení do veřejné funkce a 13 zaměstnanců pracovalo díky externě financovaným projektům. Rozdíl mezi plánovanými a skutečnými počty zaměstnanců je důsledkem částečných pracovních úvazků a externího financování.

Na konci roku 2022 v Ústavu pracovalo 44 žen a 85 mužů. Podíl mužů převažoval i ve vedoucích pozicích. V prvním stupni řízení byly 2 ženy a 8 mužů a ve druhém a vyšším stupni řízení 2 ženy a 3 muži.

V Ústavu působí 109 zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním. Doktorským titulem disponuje 30 zaměstnanců, z nichž většina se věnuje výzkumu (počítáno bez rodičovské dovolené, pracovníka ve veřejné funkci a projektových zaměstnanců).

1.4 Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

V roce 2022 Ústav obdržel celkem třináct žádostí o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „InfZ“). V sedmi případech byla informace poskytnuta, ve třech případech bylo rozhodnuto o odmítnutí žádosti, jedna žádost byla odložena, v jednom případě se nejednalo o žádost podle InfZ a v jednom případě byla žádost částečně odmítnuta (a část informací byla poskytnuta).

Během roku 2022 nedošlo k žádnému rozhodnutí soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu a stejně tak nebyla udělena žádná výhradní licence.

Ústav v roce 2022 obdržel jednu stížnost podanou podle § 16a InfZ, ve které žadatel poukazoval na nedostatečný rozsah poskytnutých informací. Rada Ústavu jakožto nadřízený orgán stížnost zamítla a rozhodnutím potvrdila postup povinného subjektu.

Ústavu jako nadřízenému orgánu podle ust. § 12 odst. 2 zákona č. 181/2007 Sb. a § 20 odst. 5 InfZ, ve spojení s ust. § 89 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, nebylo postoupeno žádné odvolání proti rozhodnutí Archivu bezpečnostních složek jakožto povinného subjektu a orgánu prvního stupně ani žádná stížnost na jeho postup při vyřizování žádostí o informace.

1.5 Ochrana osobních údajů

Při zpracování osobních údajů ÚSTR i Archiv postupují v souladu s platnými právními předpisy Evropské unie a České republiky a v souladu se svými vnitřními předpisy. S účinností od 25. května 2018 jmenoval ÚSTR stejně jako Archiv pověřence pro ochranu osobních údajů.

2.1 Výzkumná činnost

Výzkumná činnost ÚSTR je realizována v rámci Odboru výzkumu a vzdělávání, který prošel v roce 2022 reorganizací, aby jeho struktura odpovídala jak chronologickému členění zkoumání období nesvobody, tj. nacistické a komunistické totality, tak zákonu č. 181/2007 Sb., o zřízení ÚSTR. Na základě interních diskusí bylo dohodnuto, že dojde k posílení bádání pro období let 1938–1945 s důrazem na 2. odboj. Zvláštní pozornost bude nadále věnována i přechodovému období tzv. třetí republiky (1945–1948).

Nově ustavená oddělení Odboru výzkumu a vzdělávání jsou nyní definována chronologicky, což se týká tří oddělení ze současných pěti: Oddělení výzkumu doby nesvobody 1938–1945; Oddělení výzkumu období 1945–1968; Oddělení výzkumu období 1969–1989. Specifickou úlohu má Oddělení agendy zákona o třetím odboji, které v rámci naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, i v roce 2022 připravovalo odborná stanoviska pro Ministerstvo obrany ČR a Etickou komisi ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu.

Důležité úkoly řešilo také Oddělení vzdělávání, které se dlouhodobě věnuje didaktickým problémům výuky dějin 20. století na základních a středních školách a formaci učitelů dějepisu či základů společenských věd. Větší důraz byl v uplynulém období kladen na provázání činnosti tohoto oddělení s tématy zkoumanými v jednotlivých výzkumných odděleních.

Odbor výzkumu a vzdělávání se začal v roce 2022 více zaměřovat na syntetizující projekty mapující perzekuci i rezistenci v časech nesvobody, jejichž výsledkem budou monografie plánované v Edičním oddělení ÚSTR, resp. s koedici s renomovanými českými, případně zahraničními nakladatelstvími.

2.2 Výzkumné projekty

V rámci Odboru výzkumu a vzdělávání byly realizovány projekty, které vycházely z dosud platné Koncepce vědeckého zaměření schválené Radou ÚSTR (26. 6. 2015), a to ve čtyřech základních výzkumných okruzích: Analýza převzetí moci a jejího udržování; Represe v období nacistické okupace a diktatury KSČ; Rezistence (tj. všechny formy odboje a odporu vůči diktaturám na našem území); Proměny společnosti v období nacistické okupace a diktatury KSČ.

V roce 2022 pracovali badatelé Ústavu na celkem 32 výzkumných projektech, nově byly zařazeny například tyto projekty: Film a dějiny, téma: Žánry a archetypy: jejich aktualizace a exploatace v kinematografii 1939–1989; Historie a paměť věznic Minkovice (1958–1990); Komparace československého a východoněmeckého vězeňství v letech 1957–1989.

V roce 2022 byly v základních výzkumných okruzích zpracovávány tyto konkrétní projekty:

Ministerstvo zemědělství 1938–1989; Velitelský sbor Gestapa v Protektorátu Čechy a Morava; edice ilegálního časopisu *Český kurýr*; Dokumentace a databáze Čechoslováků popravených za nacismu v Drážďanech; monografie Vojenský výcvikový prostor Böhmen 1942–1945; České vyrovnávání se s komunistickou minulostí: dějiny, paměť a historická metodologie; Tajné pohřebiště protivníků a obětí nacistického a komunistického režimu v Ďáblicích: dějiny, paměť a současnost; Výběrová edice k akci „Ř“, likvidace ženských řeholí a kongregací (1950–1960); Sochař František Bílek a jeho rodina v osídlech 20. století; Hledání nepřátel uvnitř KSČ: Proces s Rudolfem Slánským v širší perspektivě; Dokumentace popravených z politických důvodů (1948–1989); Udavačství jako sociální praxe v českých zemích 1938–1953; Josef Nebeský, demokrat za nacismu a komunismu; Ukrajinský hlas. Ukrajinské 20. století: milníky, paralely, kontroverze; Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1953–1968; Odboj a odpor vůči kolektivizaci v české vesnici. Sociální reflexe a problémy a limity interpretace; Státní zemědělské podniky a jejich role při prosazování kolektivizace venkova; Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1969–1989; Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1945–1948; Jugoslávská komunita v Československu 1969–1989; Vývoj kultury protestu průmyslového dělnictva v českých zemích v letech 1945–1969; Revize politických procesů a soudní rehabilitace jejich obětí v komunistickém Československu; Romský majetek v holocaustu.

Podrobný přehled projektů je k dispozici na webových stránkách ÚSTR: www.ustrcr.cz/typ-projektu/vyzkumne-a-dokumentacni-projekty/.

2.3 Projekty s externím financováním

Obdobně jako v uplynulých letech i v roce 2022 inicioval Ústav pro studium totalitních režimů přípravu řady nových projektových záměrů se zaměřením na základní a aplikovaný výzkum, vzdělávání a popularizaci. Celkem bylo do veřejných soutěží či grantových řízení v tuzemsku i zahraničí podáno 11 návrhů projektů, přičemž v 8 případech Ústav zastával roli hlavního či jediného uchazeče o grantovou podporu. V průběhu roku 2022 bylo rozhodnuto o udělení financování celkem 7 projektům, jejichž realizace započne začátkem roku 2023 a díky nimž bude rozpočet Ústavu v několika nadcházejících letech posílen o více než 37 milionů Kč.

V roce 2022 bylo zároveň zahájeno řešení 6 nových projektů, podpořených ve veřejných soutěžích a grantových řízeních, vyhlášených zejména v uplynulém roce, přičemž 2 z nich byly a doposud jsou realizovány v rámci mezinárodního konsorcia partnerů. Tyto projekty přinesly do rozpočtu Ústavu v daném roce částku více než 1 milion Kč.

V roce 2022 taktéž úspěšně probíhala realizace 7 projektů, podpořených ve veřejných soutěžích a grantových řízeních v uplynulých letech. Tyto projekty přispěly do rozpočtu Ústavu částkou více než 5 milionů Kč.

Vzhledem k dlouhodobému nárůstu agendy spojené s administrací nově připravovaných i běžících projektů a s metodickou podporou výzkumných oddělení byla projektová agenda v roce 2022 spravována čtyřmi specializovanými pracovníky s celkovým úvazkem v rozsahu 3,5 FTE, přičemž dílčí část nákladů, odpovídající výši úvazku v rozsahu 0,75 FTE, byla financována výlučně z grantových prostředků.

Název projektu	Poskytovatel podpory	Doba řešení projektu	Role ÚSTR v projektu	Hlavní řešitel
Digitální archiv dokumentů NKVD/KGB vztahujících se k Československu	Ministerstvo kultury	1. 3. 2020 – 31. 12. 2022	Partner	Mgr. Jan Dvořák, Ph.D.
Dokumentace majetku českých a moravských Romů a Sintů zabaveného v rámci tzv. romského holocaustu	Nadační fond obětem holocaustu	1. 1. 2022 – 30. 11. 2022	Jediný příjemce	Mgr. Ondřej Matějka
Exploring the Past in the Present: Learning Civics through History	Dům zahraniční spolupráce (EU)	28. 2. 2022 – 27. 2. 2025	Hlavní příjemce	Mgr. Josef Řídký, Ph.D.
Muzeum dělnického hnutí v 21. století. Prezentace práce s muzejní sbírkou doby státního socialismu a způsoby užití jejího materiálu k potřebám odborné a široké veřejnosti	Ministerstvo kultury	1. 3. 2018 – 31. 12. 2022	Partner	Mgr. Čeněk Pýcha, Ph.D.
My Father's Story	Ministerstvo financí	4. 12. 2020 – 31. 10. 2022	Partner	Mgr. Blanka Mouralová
Remembrance Education and Diversity	Dům zahraniční spolupráce Slovensko (EU)	1. 10. 2022 – 1. 10. 2024	Partner	Mgr. Čeněk Pýcha, Ph.D.
Romský majetek v holocaustu II	Bader Philanthropies	1. 1. 2022 – 30. 10. 2022/28. 2. 2023	Jediný příjemce	Mgr. Ondřej Matějka
Tajné fakulty a jejich vliv na život katolické církve	Grantová agentura ČR	1. 1. 2020 – 31. 12. 2022	Jediný příjemce	Lic.iur.can. Eva Vybíralová, Ph.D.
Vývoj moderní parlamentní kultury v českých zemích a Československu	Ministerstvo kultury	1. 3. 2018 – 31. 12. 2022	Partner	Mgr. Ondřej Matějka
Webový portál: Českoslovenští uprchlíci před nacismem a maďarskou nadvládou do SSSR v letech 1939–1945	Nadační fond obětem holocaustu	1. 1. 2022 – 30. 11. 2022	Jediný příjemce	Mgr. Adam Hradilek
Webový portál k tématu: Transporty do Niska nad Sanem	Nadační fond obětem holocaustu	1. 1. 2022 – 30. 11. 2022	Jediný příjemce	Mgr. Adam Hradilek

2.4 Publikace vydané ÚSTR

Ústav pro studium totalitních režimů publikuje prostřednictvím svého Edičního oddělení (Odboru produkčního) výsledky vlastní výzkumné činnosti zejména v podobě odborných a popularizačních knih, ale také v rámci periodik.

Pokud jde o knižní publikace, pokračovala spolupráce s prestižními českými nakladatelstvími a institucemi – v roce 2022 ÚSTR vydal odborné tituly v koedici s nakladatelstvími Vyšehrad, Argo, CDK, Casablanca, Technickou univerzitou v Liberci nebo Muzeem umění Olomouc. Celkově bylo v roce 2022 vydáno 16 nových titulů. Jako velmi zdařilé knihy, které také vzbudily pozitivní ohlas u veřejnosti, lze prezentovat: *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948–1989* (editoři Šárka Belšíková, Ivo Binder) – koediční partner zvažuje rozšíření dostupnosti této publikace jako e-knihy; *Happeningem proti totalitě. Společnost za veselejší současnost v roce 1989* (autor Petr Blažek) – zdařilá veřejná prezentace proběhla v pražské knihovně exilu a samizdatu Libri prohibiti nebo *Film a dějiny 8. Válka* (editor Petr Kopal) – další pokračování úspěšné série o dějinách českého, resp. československého filmu, které bylo veřejně představeno v pražské Literární kavárně Academia.

Periodickými publikacemi Ústavu jsou revue *Paměť a dějiny*, vydávaná čtyřikrát ročně a určená zejména širší veřejnosti, a odborný časopis *Securitas Imperii*, zařazený na seznam recenzovaných periodik. Revue *Paměť a dějiny* se v roce 2022 zabývala kromě mnoha dalších témat zejména problematikou nacistické okupace, architekturou doby normalizace, procesem s Rudolfem Slánským a sportem v době komunistické diktatury.

Časopis *Securitas Imperii* v prvním čísle ročníku 2022 přinesl např. studii Vlastimila Ondráka „Činnost Ukrajinské povstalecké armády v Československu“. Druhé číslo bylo publikováno částečně v anglickém jazyce (úvodní tři studie tvořící základní textovou část) s významnou úvodní studií Pavla Žáčka (The „Rino“ Case: Our Man in the CIA. How Czechoslovakia's Prime Agent Network Was anaged by Soviet Intelligence from 1973 to 1976).

Knižní produkci ÚSTR běžně distribuuje prostřednictvím firem Kosmas, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk a Send Předplatné a prezentuje na knižních veletrzích (např. Svět knihy v Praze) a dalších akcích.

Více informací o publikacích vydaných v roce 2022 viz příloha 9.1 a webové stránky ÚSTR.

2.5 Konference a workshopy pořádané ÚSTR

V roce 2022 se podařilo uspořádat všechny odborné konference a semináře (workshopy) vycházející z Plánu činnosti pro daný rok. V jeho závěru k plánovaným akcím navíc přibyla spolupráce na organizaci prestižní mezinárodní konference *Ruská hybridní válka proti demokratickému světu* (společně s Muzeem paměti XX. století, Platformou evropské paměti a svědomí a Úřadem Vlády ČR). Oproti předchozím dvěma letům, kdy činnost Ústavu byla ovlivněna pandemií Covid-19 a většina akcí se konala v online formě, se všechny konference, odborné semináře i workshopy uskutečnily prezenčně, případně hybridně, kdy se někteří přednášející připojili přes platformu Zoom. Z většiny akcí pro odbornou veřejnost je pořizován audiovizuální záznam, díky kterému jsou pak prostřednictvím YouTube kanálu Ústavu přístupné většímu okruhu diváků.

V loňském roce jsme pokračovali v započaté spolupráci s řadou tuzemských vědeckých, vzdělávacích nebo pamětových institucí a archivů a navázali několik nových pracovních partnerství při pořádání společných konferencí. V květnu proběhl již 9. ročník českobudějovické konference pro historiky a archiváře, tentokrát s tématem *Nekomunistické strany v komunistickém Československu* (se Státním oblastním archivem v Třeboni – Státním okresním archivem České Budějovice a Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích), v srpnu jsme se opět zapojili do organizace vícedenního libereckého semináře Česko-slovenské vztahy na téma *Místa paměti na druhou světovou válku a jejich proměna* (s Technickou univerzitou Liberec), v říjnu pokračovala sedmým ročníkem konference *Underground a Československo v letech 1987–1988* (s Knihovnou Václava Havla) a třetím ročníkem konference platformy Dějiny ve veřejném prostoru (s Filozofickou fakultou UK, Pedagogickou fakultou UK, Filozofickou fakultou UJEP, Historickým ústavem AV ČR a sdružením Antikomplex) na téma *Globální paměť* a v listopadu se uskutečnil druhý ročník semináře pro studenty Katedry historie Technické univerzity v Liberci s titulem *Děti a mládež za okupace* (s Technickou univerzitou v Liberci).

V průběhu roku proběhly dvě akce ve spolupráci s Muzeem paměti XX. století, resp. Platformou evropské paměti a svědomí, a to konference *Ďáblice a další tajná pohřebiště obětí totalitních režimů* a již zmiňovaná *Ruská hybridní válka proti demokratickému světu*. Navázali jsme spolupráci se Státním oblastním archivem v Praze, Státním okresním archivem Benešov a Muzeem Podblanicka, s nimiž jsme v prvních listopadových dnech pořádali třídní konferenci Cvičiště SS Böhmen k 80. výročí vystěhování části Neveklovská, Sedlčanska a Voticka kvůli zřízení cvičiště zbraní SS v letech 1942–1945.

Mezi konference řadíme také *Letní školu církevních dějin*, která je určena především vysokoškolským studentům humanitních fakult. Již druhý ročník proběhl v září 2022 v Litoměřicích a pořádající instituce doplnila Evangelická teologická fakulta UK. Pětidení letní škola s interdisciplinárním přesahem je v plánu i pro rok 2023.

Celkem jsme v roce 2022 uspořádali 10 odborných akcí, z toho 6 konferencí, 2 vícedenní semináře, 1 workshop a 1 letní školu.

Podrobný přehled akcí pro odbornou veřejnost viz příloha 9. 2.

2.6 Naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu

V posledních letech dochází k postupnému útlumu této agendy, na niž se Ústav od roku 2012 podílel již více než třemi sty odbornými stanovisky k jednotlivým účastníkům odboje a odporu proti komunistickému režimu. Nyní se obdržené žádosti týkají osob již zemřelých, jejichž podíl na odboji a odporu proti komunistickému režimu je doprovázen zásadními nejasnostmi či kontroverzemi a často vyžaduje de facto samostatný výzkum.

Zpracováním odborných stanovisek se zabývá Oddělení agendy zákona o třetím odboji, aktuálně sestávající ze tří odborných pracovníků. Pro Ministerstvo obrany ČR bylo v uplynulém roce vypracováno celkem pět odborných stanovisek, další stanovisko pak bylo zpracováno pro Etickou komisi ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu. Čtyři stanoviska byla v závěru roku v rozpracování u jednotlivých referentů a na vyhotovení čekalo dalších šest žádostí ministerstva obrany. Historici z Oddělení agendy zákona o třetím odboji dále participovali na zpracování studií a odborné redakci textů v rámci projektu Dokumentace popravených z politických důvodů (1948–1989), na vytváření webové aplikace Politickeprocesy.cz i na řadě dalších výzkumných a popularizačních aktivit Ústavu.

Statistický přehled vyřizování žádostí za období od 1. 1. do 31. 12. 2022

Přijaté žádosti z Ministerstva obrany ČR celkem	
Stanoviska zpracovaná a odeslaná	5
Stanoviska ve schvalovacím řízení	0
Stanoviska rozpracovaná u referentů	3
Žádosti čekající na zpracování	6

Přijaté žádosti z Etické komise ČR celkem	
Stanoviska zpracovaná a odeslaná	1
Stanoviska rozpracovaná u referentů	1
Žádosti čekající na zpracování	0

Srovnání s rokem 2021

	2021	2022
Přijaté žádosti z Ministerstva obrany ČR celkem	4	0
Stanoviska zpracovaná a odeslaná	2	5
Stanoviska rozpracovaná u referentů	3	3
Stanoviska ve schvalovacím řízení	2	0
Žádosti čekající na zpracování	9	6

	2021	2022
Přijaté žádosti z Etické komise ČR celkem	0	0
Stanoviska zpracovaná a odeslaná	1	1

*Letní škola církevních dějin II,
5.-9. září 2022, Litoměřice,
foto: ÚSTR*

*Konference Nekomunistické
strany v komunistickém
Československu, 25.-26. května
2022, České Budějovice*

*Konference Dějiny ve veřejném
prostoru III. Globální paměť,
20.-21. října 2022, Centrum
současného umění DOX Praha,
foto: Dorota Velek*

Konference Cvičiště SS Böhmen. Paměť zdevastované krajiny ve středních Čechách, 1.-3. listopadu 2022, Hotel Měříň, foto: Státní oblastní archiv v Praze

Konference Underground a Československo 1987-1988, 11. října 2022, Knihovna Václava Havla, Praha, foto: ÚSTR

Seminář Česko-slovenské vztahy. Místa paměti na druhou světovou válku a jejich proměna, 15.-17. srpna 2022, Technická univerzita Liberec, foto: Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci

Katalog cvičení

1. Jaké jsou typy cvičení?

Cvičení jsou rozdělena do dvou hlavních skupin: cvičení teoretická a cvičení praktická. Teoretická cvičení jsou zaměřena na získání teoretických znalostí a praktická cvičení na získání praktických dovedností.

2. Co je to cvičení?

Cvičení je proces, při kterém se získávají nové znalosti a dovednosti. Cvičení může být teoretické nebo praktické. Teoretická cvičení jsou zaměřena na získání teoretických znalostí a praktická cvičení na získání praktických dovedností.

3. Prezident Masaryk na fotografii

Cvičení se zaměřuje na práci s fotografií prezidenta Masaryka. Úkolem je najít a popsat všechny fotografie prezidenta Masaryka v období jeho vlády.

4. Co lidé používají

Toto cvičení se zaměřuje na práci s textem. Úkolem je najít a popsat všechny texty, které se týkají cvičení.

3

Vzdělávací činnost

17

Oddělení vzdělávání v roce 2022 uspořádalo nebo se podílelo na mnoha vzdělávacích akcích pro různé cílové skupiny. Po zkušenosti s pandemií Covid-19 udržujeme širokou škálu formátů a nabízíme jak jednodenní semináře, tak dlouhodobější kurzy, jež probíhají v kombinované nebo distanční podobě. Oddělení vzdělávání je aktivní i ve spolupráci s dalšími subjekty, které ovlivňují výuku soudobých dějin na českých školách, a pravidelně popularizuje výsledky své činnosti na akcích pro veřejnost, v rámci veletrhu Svět knihy (9.-12. června 2022 v Praze na Výstavišti), Festivalu kreativity a umění ve vzdělávání (2.-22. února 2022, Centrum současného umění DOX/online), na Korzu Národní, kde jsme v rámci Vzdělávací tramvaje v Historické laboratoři na materiálech a pramenech spojených s koncem komunistického zřízení představili metodu badatelské výuky, a také na webu dejepis21.cz a Facebooku (@Dějepis v 21. století). Byli jsme aktivní i na poli mezinárodních seminářů, naši lektori přispěli například k sérii webinářů *Road to Totalitarianism*.

Oddělení vzdělávání se zaměřuje na čtyři hlavní oblasti:

1. Vývoj vzdělávacích obsahů pro školy v ČR i v zahraničí – v podobě metodik, digitálních aplikací a popularizačních textů.
2. Vzdělávání učitelů v podobě workshopů a seminářů pro učitele a studenty učitelství. Činnost je zaměřena i na předávání zkušeností s didaktickým zpracováním dějepisných témat týkajících se diktatury v ČR též pro zahraniční učitele a studenty učitelství.
3. Zpřístupňování postupů vedoucích ke zvýšení historické gramotnosti širší veřejnosti.
4. Vlastní výzkumná činnost zaměřená zejména na didaktiku dějepisu, ale také na paměťovou kulturu české společnosti v mezinárodním kontextu.

Mezi nejvýznamnější počiny za rok 2022 patří výstupy v rámci projektu *Dějepisplus* (dále uváděno jako *Dějepis+* nebo *D+*) ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Národního pedagogického institutu a dokončení projektu *Muzeum dělnického hnutí v 21. století*. Došlo také k dalšímu rozvoji cvičení dostupných v aplikaci HistoryLab.

Uskutečnila se tradiční, již 13. letní škola pro učitele, která je pro komunitu učitelů důležitou a sledovanou akcí. Oddělení vzdělávání se podařilo získat grantovou podporu v podobě několika projektů, jež umožní jak rozvoj stávajících platforem, tak vývoj nových vzdělávacích pomůcek pro oblasti, které zatím zůstávaly spíše stranou zájmu vzdělavatelů (například holocaust Romů a Sintů).

3.1 Vzdělávací semináře pořádané ÚSTR

V roce 2022 jsme uspořádali celkem 31 vzdělávacích akcí, z toho 16 v rámci projektu *Dějepis+* společně s Národním pedagogickým institutem, 2 oblastní workshopy v rámci Systému podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů (Učit moderní dějiny jinak?!) a 13 seminářů akreditovaných MŠMT v systému Dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Formát klasických akreditovaných seminářů doplňují distanční vícetýdenní kurzy, ve kterých se účastníci v několika lekcích seznamují s aplikací HistoryLab nebo s portálem Historiana. Součástí těchto distančních kurzů je samostatná práce s žáky a studenty, konzultace a závěrečná reflexe. Uspořádali jsme 4 distanční kurzy, které absolvovalo 51 učitelů a učitelek. V reakci na válku na Ukrajině jsme také uspořádali online Kabinet D21, ve kterém jsme se s více než 70 učiteli a učitelkami bavili o tom, jak o válce mluvit s dětmi ve škole. Portfolio seminářů jsme doplnili o workshopy, které pořádáme s regionálními partnery (Jihočeské divadlo, krajské akční plány).

Nárůst pořádaných akcí byl v roce 2022 spojen s účastí Oddělení vzdělávání v projektu *Dějepis+*. V rámci tohoto projektu jsme spolupřáteli a metodicky zajišťovali 16 jedno- i vícedenních zážitkových seminářů k badatelské výuce. Součástí projektu je i letní škola pro zúčastněné učitele a učitelky, jež se odehrála v Olomouci, a mnoho dalších setkání a školení za účasti lektorů a lektorek Oddělení vzdělávání.

Všech seminářů pro učitele a učitelky dějepisu a společenských věd včetně letní školy a seminářů v rámci projektu *Dějepis+* se zúčastnilo 996 osob.

Přehled akcí včetně údajů o počtu účastníků či sledujících přinášíme v Příloze 9. 3.

3.2 Letní škola pro učitele

Nejvýraznější a nejnavštěvovanější akcí Oddělení vzdělávání byla i v roce 2022 letní škola pro učitele dějepisu a společenských věd, kterou v posledních letech pořádáme společně s Centrem současného umění DOX a Stálou konferencí asociací ve vzdělávání. Bohatého dvoudenního programu letní školy s názvem *Proč se to stalo a co bude dál? Příčiny a důsledky v historickém vzdělávání*, na němž se podíleli lektori a lektorky nejen z ÚSTR, ale i z Filozofické fakulty UK, Gender Studies či z DOXu, se zúčastnilo 228 učitelek, učitelů, studentů a studentek a dalších zájemců. Letošní 13. ročník se věnoval dalšímu z principů historické

gramotnosti – konceptu příčiny a následku. Jádrem letní školy představují workshopy, v nichž si účastníci zkoušejí jednotlivé metodické postupy, program ale doplňují i přednášky hostů nebo veřejná diskuse s hosty (tentokrát na téma historické literatury *K čemu potřebujeme minulost?*). Stejně jako v minulých ročnících byl i v roce 2022 vyhrazen prostor pro sdílení zkušeností mezi účastníky a společnou diskuzi.

3.3 Vzdělávací materiály

V roce 2022 pokračovalo Oddělení vzdělávání ve vývoji pomůcek pro učitele. Již řadu let představuje klíčový produkt aplikace pro práci s historickými prameny ve výuce HistoryLab.cz, jež vzniká v konsorciu institucí pod vedením ÚSTR. V současné době je klíčovým partnerem pro rozvoj HistoryLabu Národní pedagogický institut, který zajišťuje provoz aplikace v rámci projektu *Dějepis+*. HistoryLab je úspěšně prezentován na místních, ale i mezinárodních fórech, v roce 2022 například sklídila příznivý ohlas prezentace aplikace ve školském výboru Senátu Parlamentu ČR. Kromě tematického doplňování katalogu HistoryLabu vznikla nová cvičení ve spolupráci s Uměleckopřírodopisným muzeem v Praze k výstavě Řeč plakátů a výběr cvičení byl přeložen do polštiny ve spolupráci s Pedagogickým centrem pro polské národnostní školství. Aplikaci v roce 2022 aktivně ve výuce využilo 1 391 uživatelů (v roce 2021 to bylo 137 uživatelů), z nichž 820 bylo registrovaných a 691 jich využilo aplikaci více než jednou, kterým žáci odevzdali 59 694 vyplněných cvičení, z toho 45 691 cvičení bylo odevzdáno v prostředí pro plánování a organizaci výuky (LMS). V roce 2021 bylo vyplněných cvičení 3 749. Další rozvoj aplikace by mohl zajistit projekt, v němž je Oddělení vzdělávání partnerem v rámci výzvy SIGMA TAČR a který byl podán před koncem roku 2022.

V externě financovaném projektu *Muzeum dělnického hnutí v 21. století* (výzva NAKI II, hlavní řešitel Národní muzeum) vznikla aplikace Atlas Muzea dělnického hnutí, pomůcka pro badatelskou výuku ve veřejném prostoru a muzejních expozicích, jejíž aplikovatelnost přesahuje tematický rámec projektu. <https://atlas.dejepis21.cz/>.

V roce 2022 jsme pokračovali v úpravách webové prezentace Dějepis v 21. století, vznikla knihovna materiálů Zdroje a prameny k dějinám 20. století, <https://zdroje.dejepis21.cz/>. Rozvíjeli jsme i spolupráci na dílčích metodikách, vznikly například materiály k filmům *Good Old Czechs* nebo *Rekonstrukce okupace*. Na počátku roku vyšla jako produkt dlouholeté spolupráce s nakladatelstvím Fraus badatelská učebnice dějepisu pro 9. ročník základní školy *Soudobé dějiny*. Učebnice byla oceněna stříbrnou medailí BELMA na Frankfurtském knižním veletrhu.

3.4 Stáže

V roce 2022 se do činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů zapojili tři studentky a studenti jak z tuzemských, tak ze zahraničních univerzit. Hlavním cílem stáže bylo seznámit absolventy s hlavními výzkumnými tématy zkoumanými v ÚSTR, ale také s další odbornou činností. Studenti a studentky měli příležitost seznámit se s praktickou činností, již se Ústav kromě výzkumu zabývá – jak zpracovat materiál do funkční databáze, jak pracovat s pamětníky, jak se dělá výstava, jak se spolupracuje při přípravě dokumentů, jaká jsou úskalí vystupování v médiích a komunikace vědy, jak se píše odborná stanoviska atd.

Studenty a studentky jsme stejně jako v předchozích letech zapojovali do interních projektů řešených v Ústavu. Spolupráce spočívala v pravidelném setkávání, představování projektů a souvisejících témat a v práci s archivními materiály. Studenti získávali zpětnou vazbu a badatelé Ústavu také poskytovali konzultace při přípravě seminářních a kvalifikačních prací.

*Účastníci a účastnice Letní školy
pro učitele a učitelky dějepisu,
23.-24. srpna 2022, Centrum
současného umění DOX Praha,
foto: Dorota Velek*

*Burza nápadů na Letní škole
pro učitele a učitelky dějepisu,
23.-24. srpna 2022, Centrum
současného umění DOX Praha,
foto: Dorota Velek*

*Workshop na Letní škole pro
učitele a učitelky dějepisu,
23.-24. srpna 2022, Centrum
současného umění DOX Praha,
foto: Dorota Velek*

Seminář pro učitele a učitelky dějepisu Obrazy války a poválečné obnovy, 30. září 2022, ÚSTR, foto: ÚSTR

Seminář pro učitele a učitelky dějepisu Mapování artefaktů ve veřejném prostoru, 29. dubna 2022, ÚSTR, foto: Dorota Velek

Seminář Zneužitá muzea: badatelská výuka, 11. listopadu 2022, Národní muzeum, foto: ÚSTR

paměť a dějiny

70 let
od procesu
s Rudolfem
Slánským

4.

Popularizační činnost

23

Popularizační a vzdělávací činnost Ústavu vycházející z jeho zákonného zadání a schváleného Plánu činnosti pro daný rok se i v roce 2022 soustředila na dvě hlavní formy prezentace – 1. výstavy a 2. semináře, přednášky a prezentace knih vydaných nebo spoluvydávaných Ústavem. Ústav jsme také v loňském roce prezentovali na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy (9.-12. června 2022 v Praze) a na pouličním festivalu k výročí 17. listopadu 1989 Korzo Národní. Velký ohlas mezi veřejností měl také projekt *Poslední adresa*, který v České republice realizuje a zaštituje právě Ústav pro studium totalitních režimů. Důležitým nástrojem k propagaci výsledků činnosti Ústavu jsou jeho sociální sítě – Facebook, Instagram, Twitter a YouTube.

Poslední adresa

Projekt *Poslední adresa* připomíná konkrétní osoby, které zemřely v důsledku represí komunistického režimu – byli popraveni či zahynuli ve věznicích a táborech. Na místo jejich posledního bydliště je instalována kovová pamětní tabulka. První tabulky byly umístěny v červnu 2017 a v současné době najdete tabulky Poslední adresy kromě České republiky také v Rusku, Moldavsku, Gruzii, na Ukrajině a v Německu.

V roce 2022 jsme v rámci projektu umístili šest pamětních tabulek. Dne 11. května byly v Praze umístěny hned tři pamětní tabulky na domy, kde naposledy bydleli oběti zatýkánní sovětskou vojenskou kontrarozvědkou SMERŠ Alfred Bem a Mykola Rossinevyč. Ten den jsme také umístili tabulku odbojáři Josefu Charvátovi, popravenému po politickém procesu v roce 1949. Dne 22. června v Prostějově dostal svou pamětní tabulku Alois Kalábek, který byl zatčen při přechodu státní hranice a zemřel ve věznici v roce 1950. Dne 14. července jsme v Horní Lidči umístili tabulku sedláku Janu Skřípkovi, který byl odsouzen v procesu s protikomunistickou odbojovou skupinou Světлана a který rovněž zemřel v komunistickém vězení v roce 1957. A 1. prosince 2022 přibyla tabulka Poslední adresy také ve Zlíně, kde před svým zatčením žil protinacistický i protikomunistický odbojář Štěpán Hovorka, zastřelený příslušníky Státní bezpečnosti v prosinci 1949.

Programová rada

V roce 2022 se v novém složení scházela Programová rada, která přísně vyhodnotila proběhlé akce a naplánovala ambiciózní hlavní akce na rok 2023.

4.1 Výstavy

V průběhu roku 2022 byly realizovány čtyři nové výstavy, z toho jedna v zahraničí: česko-německá výstava *Kulturní mosty v Evropě. Česká a moravská šlechta po roce 1945* ve spolupráci s Adalbert Stifter Verein, která byla uvedena v Alfred-Kubin Galerie v Mnichově; expozice v Rudé věži smrti v areálu bývalého tábora nucených prací Vykmanov II *Věž smrti* realizovaná ve spolupráci s Konfederací politických vězňů ČR, expozice *Tunelem do 20. století* na zámku v Moravském Krumlově a putovní fotografická výstava *Kyjev: reportáž z jednoho dne* vzniklá ve spolupráci s Národním muzeem dějin Ukrajiny za II. světové války.

Až do února 2022 probíhala v prostorách kina Hvězda v Uherském Hradišti expozice *Případ Světlana. Proměny obrazu třetího odboje*. Návštěvníci výstavy se mohli seznámit nejen s osudy členů této největší protikomunistické odbojové organizace, ale také s příběhy reprezentantů komunistické moci, dobovými archiváliemi i předměty.

Pokračovali jsme také v reprízávání výstav vzniklých v uplynulých letech. V roce 2022 bylo uvedeno 14 starších výstav na 35 místech, zejména na středních školách, v městských knihovnách a muzeích a v případě exteriérových výstav ve spolupráci s městy a městskými částmi.

Celkem 18 výstav se v průběhu roku 2022 představilo na 40 místech v České republice a zahraničí.

	V Česku	V zahraničí	Celkem
Počet nových výstav	3	1	4
Počet uvedení nových výstav	4	1	5
Počet uvedení výstav zhotovených v předchozích letech	30	5	35
Počet uvedení všech výstav v průběhu roku 2022	34	6	40

Podrobný přehled uspořádaných výstav viz Příloha 9. 4.

4.2 Semináře, diskuze a přednášky

V uplynulém roce 2022 jsme uspořádali 23 akcí pro širokou veřejnost. Představili jsme 7 našich publikací, pořádali jsme tematické besedy a přednášky, na začátku válečného napadení Ukrajiny Ruskem jsme uspořádali besedu o kořenech rusko-ukrajinského konfliktu a naši činnost jsme prezentovali na veletrhu Svět knihy Praha a v rámci oslav 17. listopadu Korzo Národní.

Videozáznamy z uspořádaných akcí jsou k dispozici na našem webu v sekci Záznamy minulých akcí nebo v tematických playlistech na YouTube kanálu (@Ústav pro studium totalitních režimů).

Přehled akcí pro veřejnost pořádaných ÚSTR viz příloha 9. 5.

4.3 Sociální média

V roce 2022 jsme pokračovali v systematické správě profilů na sociálních sítích Facebook, Instagram, Twitter a YouTube. Sociální sítě hrají významnou roli při propagaci odborné i populárně-naučné činnosti Ústavu, ústavní YouTube kanál pak ve zpřístupnění uzavřených odborných akcí většímu okruhu zájemců. Video na YouTube kanálu jsou přehledně rozdělena do playlistů a YouTube kanál Oddělení vzdělávání obsahuje přehlednou nabídku všech našich webinářů, které jsme uspořádali za poslední roky na podporu učitelů během systému distanční výuky.

Facebook

Profil	Zveřejněno příspěvků (a událostí)	Počet lajků k 31. 12. 2022	Nárůst lajků oproti roku 2021
FB Profil ÚSTR	505 (35 událostí)	12 729	783
FB Profil D21	157 (7 událostí)	3 700	356

Instagram

Profil	Počet zveřejněných příspěvků	Počet sledujících k 31. 12. 2022	Nárůst sledujících oproti roku 2021
Instagram	301	1 366	196

Twitter

Profil	Počet zveřejněných příspěvků	Počet sledujících k 31. 12. 2022	Nárůst sledujících oproti roku 2021
Twitter	1 022 (včetně retweetů)	1 230	571

YouTube

Profil	Počet zveřejněných příspěvků	Počet sledujících k 31. 12. 2022	Nárůst sledujících oproti roku 2021
YouTube	44	2 150	365

4.4 Pamětnický digitální archiv Paměť národa

Statistiky portálu Paměť národa za rok 2022 (údaje k 13. lednu 2023):

- 15 331 pamětníků v databázi, roční nárůst o 1 967 námětů – více než 5 nových pamětníků denně
- 7 895 publikovaných pamětníků, roční nárůst o 1 111 zcela nových pamětníků – 3 nově publikovaní pamětníci denně
- 16 166 registrovaných badatelů, roční nárůst o 2 056 nových badatelů – téměř 6 nově zaregistrovaných badatelů denně
- 119 632 uložených fotografií, roční nárůst o 16 816 – 45 nových fotografií denně
- 51 062 klipů, roční nárůst o 5 721 – více než 15 nových klipů denně.

Uplynulý rok přinesl portálu www.pametnaroda.cz (společný projekt Ústavu, Českého rozhlasu a neziskové organizace Post Bellum, z. ú.) hned několik rekordů, především v počtu nově evidovaných pamětníků v databázi a v počtu nově publikovaných svědectví, který poprvé v historii projektu

přesáhl tisíc nově publikovaných medailonů za jeden rok. K nárůstu přispěly i průběžně doplňované pamětnické vzpomínky zaznamenané od roku 2008 v rámci dokumentaristického projektu Ústavu Paměť a dějiny totalitních režimů.

Proměnou prošla základní homepage portálu www.pametnaroda.cz, kolekce vzpomínek pamětníků se dočkala nové vizuálně atraktivnější podoby a vedle toho dostaly více prostoru články publikované v rámci Magazínu Paměti národa (více než 300 nově publikovaných příběhů, statí, analýz a rozhovorů) a také informace o dalších aktivitách spojených s Pamětí národa.

V uplynulém roce pokračovala i expanze do regionů v České republice zřízením dvou nových poboček: v Liberci, která má v působnosti i Ústecký kraj, a v Karlových Varech. Vedle toho byly v Pardubicích a Olomouci otevřeny nové multimediální expozice v rámci budované sítě Institutů Paměti národa. Z dalších událostí lze vedle tradičního udílení Cen Paměti národa 17. listopadu v pražském Národním divadle (letos slavnostní ceremoniál reflektoval aktuální válečnou situaci na Ukrajině, a mezi oceněnými tak byl i ukrajinský disident Miroslav Marynovič) zmínit Festival Paměti národa probíhající kontinuálně několik měsíců na jižní tribuně Strahovského stadionu v Praze (program zahrnující výstavy a komentované prohlídky vyvrcholil na konci září třídním festivalem s bohatým doprovodným programem).

Zahraniční spolupráce Paměti národa

Dle trojstranné smlouvy uzavřené v roce 2008 mezi Ústavem, organizací Post Bellum a Českým rozhlasem je Ústav garantem mezinárodní spolupráce Paměti národa.

Přehled nejdůležitějších projektů s mezinárodním dosahem:

- Sběrka na pomoc obránců Ukrajiny – bezprostředně po zahájení ruské agrese Paměť národa zašlala rozsáhlou sbírku na nákup vybavení zdravotnické pomoci a obranných prostředků na Ukrajině
- Post Bellum Ukrajina – rozvoj pobočky na Ukrajině sídlící ve Lvově, podpora tamním dokumentaristům
- zveřejnění unikátních svědectví pamětníků Šoa z archivu USHMM (Muzeum Holocaustu ve Washingtonu);
- Odsunuté děti – biografické rozhovory s německými pamětníky odsunu z Československa, natočeno 10 nových rozhovorů
- Paměť jsme my – tradiční mezinárodní připomínka holocaustu prostřednictvím dětského divadelního představení 27. ledna 2022
- Z Německa do Německa přes Československo – pokračovalo natáčení pamětí občanů bývalé NDR, kteří se v ČSSR pokusili o překonání železné opony
- Paměť Banátu 2022 – natočeny biografické rozhovory s příslušníky české komunity v Banátu, pořízeno 10 rozhovorů
- Vysídlená paměť (Inconvenient Mobility) – putovní evropská výstava o poválečných osudech nuceně přesídlovaných osob navštívila Bratislavu, Záhřeb, Drážďany, Vratislav, Prahu a Ostravu
- Never forget our totalitarian heritage – natáčení vzpomínek pamětníků totality ve visegrádských zemích
- Memory of Nations Institutes – norská-česká institucionální spolupráce
- Klasko-Klodzko. Vzpomínkami ke smíření – česko-polský projekt postavený na zaznamenávání vzpomínek na poválečné události po obou stranách hranice
- Pomoc ze severu – natáčení vzpomínek účastníků pomoci občanů Norska, Švédska a Dánska československým disidentům v letech 1977–1989

- Paměť a svědomí národů – natáčení vzpomínek politických vězňů a lidskoprávních aktivistů ze zemí či oblastí, kde dodnes vládou totalitní či autokratické režimy (letos např. Tibet, Ázerbájdžán, Kazachstán, Krym)

- Cinema Stories of WWII – natáčení vzpomínek pamětníků války a holocaustu v evropském kontextu, v ČR zaměřeno na pevnost Terezín

- Zusammenhalt – realizovány česko-německé vzdělávací workshopy na téma komunismu a totality.

4.5 Knihovna Jána Langoše

Knihovna Jána Langoše je zaměřena na budování a zpřístupňování specializovaného fondu se zacílením na studium totalitních režimů, především komunistického a nacistického, na území Československa, resp. Protektorátu Čechy a Morava, a jejich souvislostí v celosvětovém kontextu.

V rámci provedené reorganizace Ústavu k datu 1. 10. 2022 byla nově vytvořena Knihovna Jána Langoše a Centrum pro československé válečné dopisy a deníky, pozice vedoucího knihovny bude obsazena v rámci otevřeného výběrového řízení.

Vzhledem k devastaci budovy, kde sídlila i knihovna, jsou čtenářské služby omezeny. Kvůli chybějícímu zázemí není možné poskytnout výpůjčky veřejnosti. Pro umístění celého fondu knihovny funguje depozitář v Jenštejně, patřící Knihovně Akademie věd ČR. Díky tomu zůstal výpůjční servis zaměstnancům ÚSTR a ABS zachován.

Nadále pokračuje spolupráce s ABS, kdy podstatnou část knihovního fondu katalogizuje zaměstnanec Knihovny Jána Langoše.

4.6 Ceny ÚSTR Za svobodu, demokracii a lidská práva

V pořadí čtrnácté Ceny Ústavu pro studium totalitních režimů Za svobodu, demokracii a lidská práva za rok 2022 se předávaly 19. ledna 2023. Během slavnostního večera bylo v Senátu Parlamentu České republiky oceněno 21 osobností za své občanské postoje, následováníhodné počiny a mimořádný přínos k reflexi novodobých dějin. O udělení cen jako vždy rozhodovalo poradní kolegium jmenované ředitelem Ústavu. Záštitu nad letošním udílením cen převzal 1. místopředseda Senátu ČR Jiří Drahoš, který ceny předával společně s ředitelem Ústavu Ladislavem Kudrnou.

Cenu Václava Bendy za statečné občanské postoje v době nacistické okupace a komunistické diktatury získali:

Pavel Bratinka (* 1946)

vědec, bývalý politik a poslanec

V sedmdesátých a osmdesátých letech rozvíjel rozsáhlé aktivity proti komunistickému režimu – v samizdatu publikoval články a překlady, organizoval bytové semináře, přednášel na filozofických sympoziiích u Václava Havla na Hrádečku a díky výborné znalosti cizích jazyků poskytoval informace o politických poměrech zahraničním novinářům, diplomatům a politikům při jejich oficiálních i neoficiálních návštěvách tehdejší ČSSR. Patřil k nejbližším spolupracovníkům Václava Bendy. Aktivní roli sehrál při vzniku Hnutí za občanskou svobodu v říjnu 1988 a v Občanském fóru v listopadu 1989. V prosinci 1989 spoluzaložil Občanskou demokratickou alianci a stal se jejím prvním předsedou. Po svém zvolení do Federálního shromáždění ČSFR napsal deklaraci odsuzující komunistický režim, pomohl prosadit lustrační zákon, zákon o mimosoudních rehabilitacích a řadu dalších zákonů napravujících komunistické nespravedlnosti.

Jan Dus (* 1931)

farář Českobratrské církve evangelické

Církvi, ve které pracoval jako farář, vyčítal přílišnou podřízenost komunistické moci. To přispělo k tomu, že mu byl dvakrát odňat státní souhlas. Několikrát intervenoval v prospěch vězňů. Po protestu proti uvěznění Heřmana Chromého, podepsaném také Annou Dusovou a adresovaném prezidentu Gustávu Husákovi, přišlo obvinění z poškozování zájmů republiky v cizině, doprovazené vzetím do vazby. V té byl brzy nato obžalován z podvracení republiky, se sazbou tří až deseti roků odnětí svobody. O to, že byl už po necelých třinácti měsících z vazby bez soudu propuštěn, se zasloužil Infoch Petra Uhla, a sice tím, že na další nespravedlivé stíhání vytrvale upozorňoval zahraniční i domácí veřejnost. Po sametové změně se Jan Dus angažoval v Akci křesťanů pro odstranění mučení (ACAT).

Jiří Gruntorád (* 1952)

vydavatel samizdatové literatury, ředitel knihovny samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti

Signatář Charty 77 se od konce sedmdesátých let věnoval vydávání samizdatové literatury a v jeho edici Popelnice postupně vyšlo na 130 režimem zakázaných knih. Kvůli jejich přepisování šel dvakrát do vězení, byť poprvé byl odsouzen za nedovolené držení zbraně a podruhé za podvracení republiky. Celkově strávil ve vězeňských zařízeních čtyři roky a tři měsíce. Po roce 1989 se právě knihy edice Popelnice staly základem knihovny Libri prohibiti, která dnes tvoří největší sbírku zakázaných a exilových knih, dokumentů, časopisů

a dalších materiálů v Česku. Její kolekci samizdatových periodik zařadilo v roce 2013 UNESCO do programu Paměť světa.

Milan Hulík (* 1946)

advokát, historik a publicista

Jako synovi třídního nepřítele mu bylo přes vynikající úspěch ve škole odepřeno vzdělání a vyučil se zedníkem. Ovšem díky své houževnatosti, nezdolnosti a pílí časem nejen odmaturoval, ale i vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Stal se podnikovým právníkem a poté advokátním koncipientem. Ve druhé polovině sedmdesátých let se zapojil do činnosti na pomoc disentu. Obhájoval bez ohledu na tlak Státní bezpečnosti hudebníky ze skupiny The Plastic People of the Universe a následně i celou řadu disidentů, kteří podepsali prohlášení Charty 77 nebo petici Několik vět – třeba Františka Stárka, Petra Cibulku, Petra Uhla, Jana Prince či Charlieho Soukupa. Koncem osmdesátých let pak také zadržen z demonstrací na Václavském náměstí v Praze.

František Mikloško (* 1947)

slovenský politik a disident, bývalý poslanec Národní rady Slovenské republiky

Pochází z katolické rodiny. Do historie se zapsal především jako jeden z hlavních organizátorů takzvané Svíčkové demonstrace v Bratislavě v roce 1988. Šlo o poklidnou manifestaci za náboženská občanská práva. Již od mládí se angažoval v náboženských kruzích, vstoupil i do struktur tajné církve, v jejímž rámci organizoval duchovní cvičení a studentské kroužky. Zapojil se také do činnosti známého společenství Fatima. V osmdesátých letech organizoval masové poutě, které byly otevřenými protirežimními akcemi. Aktivita tajné církve neunikly pozornosti Státní bezpečnost a ani on se nevyhnul výslechům a pronásledování. Jako zástupce katolického disentu byl osloven, aby se zapojil do formujícího se hnutí Verejnosc' proti násilí. Ve vrcholné politice působil až do roku 2010.

Lída Rakušanová (* 1947)

novinářka a spisovatelka

Po sovětské okupaci Československa v roce 1968 odešla do zahraničí. S manželem se zapojili do aktivit československého exilu. Publikovali mimo jiné v exilovém časopisu Text. Od roku 1975 spolupracovala s Rádiem Svobodná Evropa na rozhlasovém pořadu Rozhledy Slávy Volného, od února 1978 působila už jako stálá redaktorka v zahraniční a později ve vnitropolitické redakci. Kromě stovek politických komentářů připravovala pro „Svobodku“ řadu let také pořad Literatura bez cenzury, četbu na pokračování z knih režimem zakázaných autorů, vydávaných v samizdatu a v exilových nakladatelstvích. V devadesátých letech se podílela na založení navazující redakce Svobodné Evropy v Praze, zároveň pracovala jako korespondentka pro německé a švýcarské noviny.

Působila v televizi i v tištěných médiích, kde se věnovala zejména tématu česko-německých vztahů a za svou novinářskou práci získala řadu ocenění.

František Stárek Čuňas (* 1952)

disident, politický vězeň a vydavatel samizdatového časopisu *Vokno*

V šedesátých letech patřil mezi takzvané máničky, což byl také důvod, proč po maturitě nedostal doporučení ke studiu na vysoké škole. Začal pracovat v Praze, kde se připojil k formujícímu se českému undergroundu. Zde také získal svoji celoživotní přezdívku Čuňas. Podílel se na organizování hudebních produkcí a přednášek a na šíření samizdatové literatury. Ve známém případě s The Plastic People of the Universe byl souzen pro trestný čin výtržnictví v organizované skupině a odsouzen k osmi měsícům vězení. V roce 1977 podepsal Chartu 77 a pomáhal s jejím dalším šířením. Spolupracoval rovněž s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných. V roce 1979 začal vydávat samizdatový časopis *Vokno*, za což byl odsouzen ke dvěma a půl letům odnětí svobody a dvěma roků ochranného dohledu. Ve vydávání časopisu pokračoval, za což byl znovu zatčen a odsouzen v únoru 1989 v jednom z posledních politických procesů v Československu.

Bedřiška Synková-Hoffmannová (* 1935)

skautka a politická vězeňkyně

Od mala chodila do Skautu, patřila k pražskému středisku Ostříž. Po jeho zákazu v roce 1950 se Bejba nebo Bejbina, jak se jí mezi skauty přezdívalo, se členy svého oddílu dál scházela. V srpnu 1954 ji jako studentku zatkla Státní bezpečnost. Prožila dlouhé výslechy a nakonec ji obvinili z podílu na skautském protikomunistickém spiknutí. Soud ji nakonec odsoudil za údajnou vlastizradu k deseti letům vězení. Po odvolání jí byl trest snížen o dva roky. Byla umístěna do tábora nucených prací v Želiezovcích na Slovensku, teprve po čase se dostala do ženské věznice v Pardubicích. V roce 1968 emigrovala se svým manželem a jednorodným synem do Švýcarska, kde se dál politicky angažovala. Vedla světové sdružení bývalých politických vězňů a vydávala časopis *Mukl*. Díky sochařce Marii Uchytilové se její portrét dostal na rubovou stranu československé jednokorunové mince, kterou se platilo od 2. září 1957 do 30. září 1993.

Josef Šnejdárek (1875–1945) in memoriam

československý armádní generál, legionář, účastník prvního a druhého odboje

Sloužil v rakousko-uherské armádě v Budapešti a Innsbrucku a poté ve francouzské cizinecké legii, v jejíchž řadách se zúčastnil bojů v severní Africe. V první světové válce bojoval na západní frontě, byl několikrát raněn a vyznamenán. Působil v československých legiích ve Francii. Po vzniku Československa se stal velitelem československých vojsk na Těšínsku.

Po sporech s hlavním velením armády byl v červenci 1935 přeložen do výslužby. Po vypuknutí 2. světové války nabídl své služby tvořící se československé armádě a využil mnoha svých kontaktů ve Francii ve prospěch československého protinacistického odboje. Jeho zdravotní stav mu však nedovolil, aby převzal jakoukoliv velitelskou funkci. Významným způsobem se zasloužil o vznik státu a budování jeho obranyschopnosti.

Leo Židek (* 1932)

politický vězeň, bývalý místopředseda Konfederace politických vězňů

Byl vychován v křesťanských zásadách, ctil demokracii a obával se nově nastupujícího komunistického režimu. Své postoje po únoru 1948 odmítl změnit, za což byl zatčen a odsouzen k osmiletému trestu odnětí svobody. Do propuštění v roce 1960 musel pracovat v uranových dolech. Své přesvědčení nikdy neopustil. V dalších letech se podílel na dovozu samizdatové literatury s křesťanskou tematikou ze zahraničí a její distribuci v Československu. Po listopadu 1989 se stal aktivním členem a posléze místopředsedou Konfederace politických vězňů. Působí v řadě křesťanských sdružení, pomáhal a pomáhá mnoha bývalým politickým vězňům. Věnuje se publikační činnosti, přednáškám na školách, zúčastňuje se besed a je spolupracovníkem festivalu *Mene Tekel*. Svým příkladem, postoji a moudrostí ovlivnil a ovlivňuje děti, mládež i dospělé.

Cenu za následováníhodné počiny při hájení principů demokracie, svobody a lidských práv získali:

Daniela (* 1950) a Jan Řeřichovi

(1947–2019, in memoriam)

zakladatelé, organizátoři a tvůrci mezinárodního projektu *Mene Tekel*

Umělecky založení manželé tvořili po řadu let výrazný pár, který společně promlouval do kulturního dění v České republice. Se značným osobním úsilím a bezpříkladným nasazením se věnovali prezentaci palčivých a ne vždy jednoduše přijímaných otázek ve veřejném prostoru. Jejich odkaz je lemován především snahou o připomínání bezpráví totalitních režimů, zejména toho komunistického. Ale také úsilím o hlubší poznání a pochopení mechanismů totalitních systémů a nespravedlností a krutostí, které tyto režimy vnášely do osudů jednotlivců. Nejvýznamněji se aktivity obou manželů projevíly v podobě mezinárodního projektu *Mene Tekel*, jehož už 16. ročník nedávno proběhl.

Jiří Línek (* 1948)

předseda Sdružení bývalých politických vězňů České republiky

Jako předseda Sdružení bývalých politických vězňů České republiky je hlavním organizátorem každoročního pietního shromáždění za oběti komunistického režimu konaného na hřbitově v pražských Ďáblicích. Zároveň se výrazně angažuje v dokumentaci a v posledních deseti letech také v úpravě tohoto pietního místa. Sdružení, v jehož čele stojí, je společenskou organizací pro bývalé politické vězně z období komunistické perzekuce, kterým se za jejich názory totalitní režim mstil vězněním i otrockou prací v komunistických táborech. Sdružení bylo založeno v říjnu 1994 a staví se kriticky ke všem praktikám totalitního systému a snaží se zdokumentovat zločiny komunistické minulosti, aby se o nich dozvěděli především mladí lidé.

Cenu za mimořádný přínos k reflexi novodobých dějin získali:**Barbara Day (* 1944)**

britská divadelní historička, překladatelka a spisovatelka

Během doktorského studia v Bristolu napsala disertační práci o českém divadle šedesátých let a v osmdesátých letech opakovaně navštívila Československo. V roce 1985 uspořádala na univerzitě Bristol festival české kultury *Czechfest* s cílem představit britské veřejnosti české umělecké soubory a osobnosti, jako jsou Divadlo Husa na provázku, Chorea Bohemica, Magdalena Jetelová a Jiří Stivín. Pracovala pro londýnskou Vzdělávací nadaci Jana Husa, která zajišťovala lektory, knihy a další materiály pro podzemní semináře v Praze, Brně a Bratislavě. Podporovala samizdatový tisk. Zajišťovala rovněž návštěvy umělců z Velké Británie a jiných západoevropských zemí na bytových seminářích v Československu. Z těchto zážitků napsala knihu *Sametová filozofové*, která mapuje historii podzemních seminářů. V roce 1998 obdržela pamětní medaili prezidenta Václava Havla a v roce 2002 získala Řád britského impéria.

Sabina (* 1959) a Jan (* 1951) Kratochvilovi

umělci, disidenti a zakladatelé Muzea českého, slovenského a rusínského exilu 20. století

V době nesvobody se angažovali v brněnském disidentském hnutí. Po listopadu 1989 se zapojili do společenského dění a zejména do aktivit bojujících proti totalitním režimům. Iniciovali pozvání papeže Jana Pavla II. do Československa v roce 1990. V roce 2007 založili v Brně Muzeum českého, slovenského a rusínského exilu 20. století. Jsou pořadateli mnoha výstav věnovaných československé historii v období totalitních režimů, například *Židovská Morava – Židovské*

Brno, Český a slovenský exil, 100. výročí československých legií, Život ve stínu šibenice či Rytíři nebes. Většina jejich výstav se dočkala repríz nejen v České republice, ale například i v Belgii nebo Austrálii. S neutuchajícím zájmem, energií, obětavostí a ohromným nasazením pracují ve prospěch veřejnosti. V bohatých muzejních sbírkách shromažďují a uchovávají věcné i písemné památky z naší nedávné historie, která k nim jejich zásluhou promlouvá k současným lidem. Jsou autory mnoha zajímavých knih s historickou tematikou i řady filmových dokumentů.

Ivo Pejčoch (1962–2019) in memoriam

vojenský historik a spisovatel

Od mládí se zajímal o vojenskou historii a techniku, po roce 1989 se této zálibě začal věnovat profesionálně. V roce 1990 spoluzaložil časopis *Historie a plastické modelářství* a po řadu let byl jeho šéfredaktorem. Ve stejné době se zapojil také do tvorby série publikací *Válečné lodě*. V roce 2007 se stal vědeckým pracovníkem Vojenského historického ústavu, kde se věnoval celé řadě historických témat z dějin československé armády ve 20. století, zabýval se otázkami českého fašismu a prvorepublikové krajní pravic. Pozornost upřel rovněž na poválečný vývoj a padesátá léta. Zpracovával problematiku přechodů železné opony v obou směrech, výcviku příslušníků ozbrojených sil budoucího židovského státu, perzekucí za období stalinismu, třetího odboje atd.

Jiří Sozanský (* 1946)

sochař, malíř, grafik, tvůrce multimediálních projektů a environmentů

Ve své umělecké tvorbě se angažuje proti všem formám násilí, zvláště a ideologického diktátu, pošlapávajícího lidská práva a důstojnost člověka. Je znám jako nekonformní umělec a člověk vyhraněných názorů a postojů, který se vyjadřuje prostřednictvím rozsáhlých multimediálních projektů vázaných ke konkrétnímu místu. Svými aktivitami v neobvyklých prostorách oživoval utlumenou výtvarnou scénu sedmdesátých let minulého století. Jeho akce promlouvaly ke svědomí „normalizující se“ společnosti i za cenu nemalého osobního rizika. Aktivně se spolupodílel na formování československé nezávislé výtvarné scény, organizaci výstav a prezentací za účasti zakázaných umělců. Poskytoval informace o československém nezávislém výtvarném umění v zahraničí, upozorňoval na devastaci přírodního a kulturního dědictví na Moskevku a šířil výtvarný samizdat.

Tomáš Vrba (* 1947)

editor, překladatel a bývalý disident

Již na střední škole se zajímal o kulturu a umění a postupně dospěl k vyhraněné opozičnímu smýšlení vůči režimu. Od první poloviny sedmdesátých let se podílel na vydávání samizdatů, účastnil se bytových seminářů a neoficiálních kulturních akcí. V lednu 1977 podepsal Chartu 77, za což byl propuštěn z místa sociálního kurátora pro pražské Romy. Soustavně pokračoval v organizační a redaktorské činnosti, mj. pro samizdatové *edice Kvant a Expedice*, jakož i pro nezávislá periodika *Spektrum a Kritický sborník*. Podílel se na rozmnožování a šíření dokumentů Charty 77 a samizdatových i exilových periodik a publikací, podporoval činnost Charty 77, distribuoval finanční výpomoc rodinám vězněných signatářů, zprostředkovával reportáže a rozhovory s disidenty pro zahraniční sdělovací prostředky a tak se dlouhodobě věnoval přípravě obnovy svobody v Československu. V roce 1989 se aktivně zapojil do práce v Občanském fóru a do demokratické rekonstrukce společnosti.

Martin Vadas (* 1953)

dokumentarista, režisér a kameraman

Celoživotně se zabývá problematikou poznání nacistické a komunistické totalitní minulosti na území bývalého Československa. Ve svých filmových dokumentech například přiblížil odbojovou činnost skupiny bratrů Ctirada a Josefa Mašínů, zpracoval politický proces s Rudolfem Slánským, věnoval se nelidskému nakládání s ostatky politických vězňů v komunistickém Československu, zachytil cesty a změny identit dětí z vypálené obce Lidice, poukázal na režimní propagandu v Československé televizi v normalizačních letech nebo upozornil na pronásledování jednoho z odpůrců komunismu v současné České republice. V letech 2005 až 2009 pracoval v rozsáhlém projektu Zpřístupnění procesu s vedením záškodnického spiknutí proti republice se skupinou Dr. Milady Horákové z roku 1950. Povedlo se mu zařadit unikátní filmový fragment z Národního filmového archivu na seznam Národních kulturních památek. Jde o první a zatím jediný filmový materiál, který je archivní kulturní památkou v Česku. Čtvrt století pracoval jako filmový pedagog.

Eliška Wagnerová (* 1948)

právníčka, právní teoretička, soudkyně a bývalá politička

Vystudovala práva a počátkem osmdesátých let odešla do exilu. Zde pracovala v rádiu Svobodná Evropa jako žurnalistka a poradkyně pro československé právo. Po návratu z emigrace získala v roce 1996 doktorát a ve stejném roce byla jmenována soudkyní Nejvyššího soudu ČR. O dva roky později se stala jeho předsedkyní. V této funkci se zasloužila o zavedení asistentů soudců na jeho občanskoprávním kolegiu a iniciovala jejich zákonné ukotvení. Rozhodla o zveřejňování všech rozhodnutí Nejvyššího soudu na jeho webové stránce. V roce 2002 byla prezidentem Havlem jmenována soudkyní a současně místopředsedkyní Ústavního soudu. Vyučovala srovnávací ústavní právo na Univerzitě Palackého v Olomouci a Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 2002 je náhradní členkou Benátské komise, poradního orgánu Rady Evropy. Později se jako senátorka zasadila například o zrušení doživotní imunity pro členy zákonodárního sboru a intenzivní zakotvení zásad demokratického právního státu a ideje lidských práv i jako prevence recidivy totalitních režimů 20. století.

Slavnostní předávání Cen ÚSTR Za svobodu, demokracii a lidská práva, 19. ledna 2023, Senát Parlamentu České republiky, foto: Senát ČR

Výstava Dlouhá cesta k samostatnosti: Dějiny Ukrajiny ve 20. století, nám. Jiřího z Poděbrad v Praze, foto: ÚSTR

Diskuze Knihovna paměti: Operace Anthropoid, 19. května 2022, Městská knihovna v Praze, foto: Dorota Velek

že jste podceňovali mravní vyspělost, věrní
si našeho lidu

to jsou slova našeho p. prezidenta Dr. Eduarda
su vlády v únorové tragédii našeho národa.
ha, aby nikdy nepoznal pravý stav věcí.

e jménu tohoto odkazu našeho zesnulého p. p.
racine se na Vás Moravané, stateční vlasten
lé Hory, první účastníci boji za naši samo
é válce a zapřísaháme Vás, pomozte nám svr
í naše lidská práva, svobodu myšlení i kon
vým policejním režimem, kterým zasévá mezi
edůvěru člověka k člověku.

enkněme se všichni v jeden šik, jako jsme
ích dobách naší vlasti a národa a svrháme
naš národ mohl již jednou žít v opravdu

o-něme všichni že za nynější "svobodu" net
tenců na bojištích a v koncentracích. Vlas
rodního boje za osvobození byla pošlapána
anění se nám skoro cizím, nelidskému učení
em a komunismem., které však zůstává jen n
sionismu a talmudu.

našem národě byl a bude opět socialismus
od přijme s láskou a uvědoměním. Socialismus
ilný opouští svoji krásnou ideu a stává s
lidu.

omozte nám Moravané v boji proti této hydrě
naš národ. Podporujte nás v našem těžkém
mi možnými způsoby. Uvědomte si, že již si
o svoji svobodu, ale že na jejích místech na
í, kteří trpí a strádají, vydávají svůj živ
li národu.

obry lidé moravský, neváhej a pomoz, zítra
se opět bez ohledu na politickou přísluš

5.1 Digitalizace

V Oddělení digitalizace Ústavu probíhala v roce 2022 digitalizace dle schváleného plánu činnosti ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek a na základě smluv podepsaných v předešlém období. Oddělení převážně realizovalo převod archiválií správy rozvědky Sboru národní bezpečnosti do elektronické podoby. V případě 35 inventárních jednotek/svazků bylo potřeba v součinnosti s Archivem provést před samotným zahájením digitalizace paginaci archiválií.

Na základě smlouvy o spolupráci uzavřené s Národním muzeem se v průběhu roku dokončila digitalizace fondu Jazzová sekce. Zdigitalizována byla rovněž sbírka negativů Muzea SNB a vojsk MV a realizována postprodukce dat.

V rámci projektů *Čechoslováci v Gulagu* a *Dokumentace politických represí v Sovětském svazu* probíhala nadále v ukrajinských archivech systematická digitalizace archivních dokumentů, které mají vztah k československým dějinám 20. století. Převážně se jednalo o spisy československých uprchlíků před nacistickou okupací zadržovaných v SSSR nebo dokumentace represí Čechů žijících na území SSSR. Digitalizované dokumenty se průběžně zpřístupňují v online badatelně projektu Digitální archiv dokumentů NKVD/KGB vztahujících se k Československu. Celkem se v roce 2022 zdigitalizovalo přibližně sto spisů a jeden lístkový katalog.

Přehled digitalizace ÚSTR za rok 2022

Název archivního fondu	Značka fondu	Počet elektronických souborů	Počet inventárních jednotek	Účel digitalizace	Typ předlohy	Pracoviště
Hlavní správa rozvědky SNB – svazky	I.S	124 595	147	systematická digitalizace	papír	ÚSTR-Braník
Protokoly a úřední knihy VKR	VKR	3 912				ÚSTR-Braník
Národní muzeum – Jaz-zová sekce		1 000			negativy	ÚSTR-Braník
Muzeum SNB		2 426			negativy	ÚSTR-Braník
Státní oblastní archivy na Ukrajině a Archiv SBU		12 000	100	systematická digitalizace	papír	Pracoviště ÚSTR ve Lvově, Užhorodu a na dalších místech Ukrajiny
Celkem		143 933	247			

5.2 Informatika

V roce 2022 Oddělení pro správu informatiky realizovalo činnost dle schváleného plánu činnosti. S ohledem na rozpočtovou situaci a nulové investice pro rok 2022 nedošlo k realizaci žádných investičních akcí v oblasti ICT, resp. pravidelné obměně ICT majetku ÚSTR v rámci konce životního cyklu. Činnost oddělení zahrnovala správu ICT infrastruktury ÚSTR a ABS, ukončení akcí z předešlých let, správu a podporu uživatelů, podporu projektů (správa a vývoj webových aplikací), komunikaci a práci s externími dodavateli služeb. Z provozních záležitostí, které neohrožily chod institucí, se operativně řešily výpadky klimatizace v serverovně Braník a rovněž rekonfigurace racků a serverů kvůli vylepšení ventilace a odvodu odpadního tepla ze serverů. V rámci organizačních změn bylo v říjnu oddělení sloučeno s oddělením digitalizace.

Vzhledem ke specifčnosti ICT problematiky, potřebě získání nezávislého odborného pohledu na IT prostředí úřadu, resp. identifikování případných rizik a efektivitu vynakládání finančních prostředků, se nové vedení instituce rozhodlo zahájit přípravu externího auditu IT, který od vzniku instituce zatím neproběhl. Soutěž na dodavatele se uskutečnila koncem roku 2022 a audit je naplánován na rok 2023. Vedení ÚSTR řešilo rovněž revizi vybraných dodavatelských ICT smluv, které byly podepsány krátce před nástupem nového vedení (květen 2022). V individuálních případech se přikročilo k přehodnocení a revizi stávajících smluv s dodavateli (časové a finanční plnění). V případě nestandardních systémů (interně vyvíjen intranetový systém Emil) se bývalé vedení

ÚSTR vydalo nekoncepčním a neudržitelným směrem. Vývoj, nasazení a rozšiřování tohoto systému nebylo pod kontrolou IT oddělení (odpovědný zaměstnanec nebyl organizačně zařazen na IT úseku). Systém Emil bylo nutné technicky a uživatelsky zdokumentovat a řešit jeho případnou využitelnost do budoucna, případně nahrazení jiným udržitelným řešením. V rámci další personální politiky a zastupitelnosti jednotlivých IT činností bylo nutné přistoupit i k doplnění týmu ICT pracovníků pro správu infrastruktury.

Dále pracovníci dle aktuální situace řešili úpravy a doladování stávajících řešení/procesů (VPN pro zaměstnance na home office, podpora domácích zařízení uživatelů tam, kde to bylo nezbytné, elektronizace oběhu dokumentů atd.).

Vývojový tým průběžně pracoval na podpoře projektu digitalizace na Ukrajině, prezentaci získaných digitalizátů ve spolupráci se Západočeskou univerzitou a spolupracoval také na prezentaci pamětnických nahrávek. Pokračovaly práce a součinnost na stávajících projektech Popravení v Drážďanech, resp. Dějepis21 atp.

Docházkový systém

Místo nevyhovujícího a nepodporovaného systému Account pořídilo ABS nový moderní docházkový systém VEMA, který byl integrován do personalistiky VEMA užívané Archivem. Přístup zaměstnanců USTR ve sdílené budově Braník byl řešen přidavným můstkem, který se v roce 2022 zrealizoval. Identický docházkový systém ÚSTR plánuje obměnit v situaci, kdy dojde k sestěhování do stálých prostor.

Zálohovací server

Páteří komponenta zálohovacího systému Ústavu, D2D server, narazila i přes předchozí navýšení kapacity na své limity a byla před koncem své životnosti, proto se realizovala soutěž na nový hardware o kapacitě cca 1 600 TB (1,6 PB). Zařízení bylo v roce 2022 konfigurováno, testováno a zařazeno do produkčního prostředí.

Obnova páskové knihovny

V roce 2022 byla dodána nová generace páskové knihovny LTO, která nahradila starší typ na konci své životnosti a v průběhu prvního pololetí roku 2022 byla nasazena do produkčního prostředí. V základní konfiguraci nová knihovna pojme cca 1 200 TB (1,2 PB).

	ustrcr.cz	abscr.cz
Počet stránek v systému	2 079	294
Počet aktualit v systému	1 301	356
Počet jazykových verzí	2	2
Celkový počet návštěv	220 718	179 970
Zobrazení stránek	616 538	544 892
Počet stránek na návštěvu	3	3
Počet nových stránek v systému	118	29
Počet nových aktualit	45	14

vlastenecká brigáda
SVĚTLANA - JARMILO.

Morava, dne 1. února 1949

Přesně a věrně!

o: Pověření a jmenování.

14

por. ČAMAJKA, Rozkaz č. 1.
1. oddílu

Rozhodnutím štábu naší Čs. vlastenecké brigády SVĚTLANA - JARMILA, jakož i jeho velitelem byl jsi počínaje dnešním dnem pověřen funkcí ~~velitele~~ velitele oddílu. ~~DOKTOR ČAMAJKA~~..., v hodnosti ~~nadporučík~~ ~~1. s. l.~~

Tato funkce je pro Tebe velmi závazná a předpokládá u Tebe plné vypětí sil a schopností ve prospěch národa českého a slovenského ve vlastenecké a národní linii, po příkladu bratrské Jugoslaviie.

Za všechno svoje konání v tomto smyslu jsi plně zodpovědný veliteli a náčelníku štábu brigády. Svoji práci musíš vždy vést rukou v ruce s tímto štábem a dalším velitelem oddílu ~~se štábem~~.....

Hlavní rozkazy obdržíš vždy v čas a příslušnou formou ze štábu, detaily prováděcí však musíš vypracovati ve svém dílčím štábu sám. Jmenuj ihned svého zástupce, který bude také členem Tvého poradního štábu.

Štábu brigády musíš trdně podávat hlášení o činnosti oddílu /jen v hrubých rysech/ a o početném stavu lidí.

Ušlechtlá hodnost Tě zavazuje, abys svoji práci konal čestně, abys se uváděl vždy řádně vstoupování ve své funkci tak, aby podřízení i okolí a event. civilní obyvatelstvo mělo k Tobě uctu, pochopení a důvěru.

Pamatuj, že Tvoji funkci, hodnost, ani krycí jméno nesmí znáti nikdo mimo štáb brigády a Tvůj poradní štáb. Pamatuj, že jsi plně zodpovědný za svěřené Tobě lidi. Vstupuj vždy čestně vojenským způsobem. Buď si vždy vědom přísahy, kterou jsi složil, jakož i odkazu našeho p. pres. Masaryka, který nám tolik připomínal zesnulý p. pres. Beneš: "Věrně a s t a n e m e!"

Speciální úkol:

Dle příkazů. Jmenuj ihned svého zástupce pro bojové úkoly.

vel. brigády

náč. štábu

Na důkaz souhlasu a závazku podepisuji kopii rozkazu:

výkonný štábu

6.1 Administrativní činnosti

Personální situace Archivu

K 31. 12. 2022 pracovalo v Archivu 149 zaměstnanců, z toho 39 na zkrácený pracovní úvazek. V roce 2022 bylo přijato 9 státních zaměstnanců do služebního poměru a 20 zaměstnanců do pracovního poměru, tj. celkem 29 zaměstnanců. Pracovní poměr ukončilo 18 zaměstnanců, z toho šlo o 2 výpovědi bez udání důvodu, 13 skončení pracovního poměru na dobu určitou, 1 skončení pracovního poměru dohodou a 2 zrušení pracovního poměru ve zkušební době. Služební poměr ukončilo 7 státních zaměstnanců, z toho 1 převedením na jiné služební místo, 4 na vlastní žádost, 1 uplynutím sjednané doby a 1 zaměstnanec zemřel.

Z celkového počtu 146 rozpočtovaných míst je 81 míst služebních (včetně jednoho tzv. doplňkového služebního místa) a 65 míst pracovních. Faktický stav včetně genderové statistiky ukazuje následující tabulka:

Přehled personální situace Archivu	
Rok 2022	
limit systemizovaných míst	146
skutečně obsazená místa (včetně zaměstnanců dělících se o jedno systemizované místo)	149
zaměstnanci – služební zákon	70
zaměstnanci – zákoník práce	79
Genderová statistika	
zaměstnanci – muži	65
zaměstnanci – ženy	84

Přepočtený stav zaměstnanců k 31. 12. 2022 byl 133,03, průměrný přepočtený počet státních zaměstnanců byl 64,93 a průměrný přepočtený počet zaměstnanců 68,10.

Realizované dohody o pracovní činnosti a o provedení práce

V roce 2022 bylo realizováno 6 dohod o provedení práce.

Mateřské dovolené

V roce 2022 byly na mateřské dovolené 4 ženy a z mateřské na rodičovskou nastoupili 4 zaměstnanci (3 ženy a 1 muž). Další 2 zaměstnanci v roce 2022 nastoupili na otcovskou dovolenou při narození dítěte.

Právní činnost

Soudní spory

Soudní spory v roce 2022 neprobíhaly. Soudní spory z dřívějších let týkající se žalob na ochranu osobnosti nebo vydání věci – archiválií, byly pravomocně rozhodnuty do konce roku 2021. Žaloby na ochranu osobnosti, resp. oprávněnost evidence v seznamech bývalé Státní bezpečnosti, jsou již podávány procesně správně, tzn. že pasivně legitimováno v těchto soudních sporech je Ministerstvo vnitra ČR. Archiv bezpečnostních složek následně provede na základě pravomocného rozsudku soudu o neoprávněnosti evidence výmaz na svých webových stránkách. Takové výmazy byly v roce 2022 provedeny 3. V některých případech, kdy žadatelé požadovali provést výmaz pouze na základě jejich tvrzení o neoprávněnosti evidence, Archiv těmto žadatelům vysvětlil postup, tzn. že je nezbytné domoci se na základě žaloby k příslušnému soudu jeho pravomocného rozhodnutí o neoprávněnosti v evidenci. Pak teprve je možné výmaz z evidence provést.

Oznámení podezření ze spáchání protiprávního jednání ve služebním úřadu

V roce 2022 nebylo doručeno žádné oznámení ve smyslu nařízení vlády č. 145/2015 Sb., a to ani v listinné podobě, ani elektronicky. Nebyl tedy dán důvod k přijetí opatření.

Vyřizování žádostí podle zákona č. 106/1999 Sb. za rok 2022

V roce 2022 obdržel Archiv bezpečnostních složek celkem 4 žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Ve 2 případech byla informace poskytnuta, ve zbývajících 2 došlo k odložení žádosti.

Předmětem jedné z odložených žádostí byla informace, jejíž poskytnutí se řídí zvláštním zákonem, tj. zákonem č. 499/2004 Sb. – žadatel se zajímal o informace obsažené v archiváliích. Odložení druhé žádosti bylo odůvodněno z převážné části ust. § 2 odst. 1 cit. zákona a zčásti opět úpravou poskytování informací speciálním zákonem.

Informace, které poskytnuty byly, se týkaly způsobu komunikace Archivu uvnitř i navenek a oplocení pozemku v k.ú. Řícmanice.

Všechny poskytnuté informace byly umístěny na webové stránky Archivu.

Celkový počet žádostí	4
- z toho informace poskytnuta	2
- z toho žádost odložena	2
- <i>ABS nebyl povinným subjektem</i>	1
- <i>na poskytnutí informace se vztahoval speciální zákon</i>	1

Kontroly, audit, ochrana osobních údajů

Externí kontroly

V Archivu byla v roce 2022 dokončena plánovaná kontrola Pražské správy sociálního zabezpečení, jejímž předmětem bylo ověřit plnění povinností v nemocenském pojištění, v důchodovém pojištění a při odvodu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Kontrolované období bylo od 1. 1. 2016 do 31. 1. 2022. Kontrolou nebyly zjištěny nedostatky v ověřované oblasti. Archiv byl upozorněn na trvalou povinnost uchovávat mzdové listy, účetní záznamy a další doklady pro účely důchodového pojištění v souladu s platnými právními předpisy.

Interní audit

V Archivu je zaveden a udržován vnitřní kontrolní systém v souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, který zahrnuje řídicí kontrolu a interní audit. V roce 2022 byl v Archivu proveden komplexní systémový audit zaměřený na ověření pravidel pro ukládání dokumentů na interních úložištích, určení vlastníků jednotlivých složek, revizi oprávnění a rozsahu oprávnění k těmto složkám a na aktualizaci stavu a pravidel ochrany osobních údajů v ukládaných dokumentech. Součástí provedeného auditu bylo také hodnocení rizik a vyhodnocení nastavení a fungování vnitřního kontrolního systému v auditované oblasti. Závěrečná zpráva interního auditu Archivu za rok 2022 vyhodnotila plnění stanovených úkolů v oblasti interního auditu a stav realizace doporučení uložených ředitelkou Archivu. Povinná zpráva o výsledcích finančních kontrol za rok 2022 bude předána Ministerstvu financí. Činnost interního auditu se zaměřila i na oblast metodickou, poradenskou a konzultační.

Řízení rizik

Systém řízení rizik je v Archivu nastaven od roku 2015, hodnocení rizik a příležitostí probíhá pravidelně, zhruba ve dvouletých intervalech. Celkové přehodnocení ve všech útvarech Archivu je naplánováno na rok 2023, a to včetně nastavení systému řízení kvality služebního úřadu.

Ochrana osobních údajů

Při zpracování osobních údajů Archiv postupuje v souladu s platnými právními předpisy Evropské unie a České republiky a v souladu se svými vnitřními předpisy. V rámci agendy pověřence pro ochranu osobních údajů byla v roce 2022 vyřízena čtyři podání subjektů údajů. Bylo provedeno prezentační školení všech zaměstnanců v oblasti ochrany a zpracování osobních údajů s důrazem na praxi v oblasti archivnictví a s využitím nejnovějších metodik Ministerstva vnitra (Ochrana osobních a citlivých osobních údajů v archivní praxi a Obecné posouzení vlivu zpracování na ochranu osobních údajů tzv. velká DEPIA). Obecná školení probíhají pravidelně ročně. Záznamy o činnostech zpracování identifikují a popisují oblasti zpracování osobních údajů, jsou pravidelně aktualizovány v souladu s probíhajícími změnami. V roce 2022 byla provedena celková revize a aktualizace všech záznamů.

Zavedení řízení kvality ve služebních úřadech

K 30. 6. 2022 byly všechny služební úřady povinny zavést řízení kvality, které má za cíl přispět ke zlepšení profesionalizace řízení úřadů. Hlavním úkolem dotčených institucí bylo zpracovat řadu analýz a vytvořit střednědobou strategii úřadu, v níž by měly být zformulovány cíle úřadů na několik nadcházejících let. Dále měly úřady přezkoumat svůj vnitřní chod a případně ošetřit některé typy činností vnitřními předpisy. Archiv s ohledem na svou velikost a personální kapacity zaváděl tzv. minimální míru kvality. Již koncem roku 2021 vytvořil střednědobou strategii a v souladu s ní (specifické cíle 4.1 a částečně 4.2) v průběhu prvního pololetí veškeré potřebné činnosti dokončil. Koncem května proběhl přezkum ze strany sekce pro státní službu MV, který potvrdil, že veškerá potřebná kritéria Archiv plní, a některé výstupy byly dokonce uznány jako příklady dobré praxe pro ostatní instituce.

6.2 Odborná archivní činnost

Přejímky a delimitace archiválií a archivních souborů

Archiv bezpečnostních složek spravoval k 31. 12. 2022 celkem 754 archivních souborů o celkové metrži 20 368,24 bm.

Skartační řízení a vnější akvizice a delimitace

Hlavní akvizicí Archivu v roce 2022 bylo dokončení přebírání tzv. cizineckých spisů od Policie ČR – Služby cizinecké policie v rozsahu 301 kartonů. V rámci běžných skartačních řízení realizovaných především 3. oddělením bylo převzato 28 kartonů a 53 balíků. Po přehodnocení stupně utajení Úřadem pro zahraniční styky a informace převzal Archiv 34 kartonů. Celkově Archiv převzal 363 kartonů a 53 balíků o metrži 54,85 bm. Vypracováno bylo 7 skartačních protokolů.

Vnitřní delimitace a stěhování

Během roku 2022 neprobíhaly žádné významnější přesuny archiválií mezi jednotlivými odděleními Archivu.

Zpracování a zpřístupňování archiválií a archivních souborů

Rok 2022 znamenal po letech ovlivněných epidemií covidu postupný návrat k běžnému provozu. Zpracování archiválií probíhalo v roce 2022 již v souladu se stanovenými cíli střednědobé strategie (specifický cíl 1.2) a naprostou většinu se podařilo splnit. Do pořádání negativně zasáhla jen nutnost rozsáhlé opravy střechy v budově Kanice a poněkud vyšší nemocnost daná dozvuky epidemie. Větší pozornost byla věnována postupnému zpracovávání dat získaných v předcházejícím období, kdy jich bylo v důsledku lockdownů a s nimi související práce z domova vytěženo značné množství.

Zpracování, pořádání a inventarizace archiválií

V aplikaci „ELZA“ byly zpracovány části fondu Správy StB Brno (vnitřní a statisticko-evidenční oddělení), sbírka Zvláštní operativní svazky a dva menší fondy Vnitřní stráž (celkem 14,97 bm – 125 kartonů). Pokračoval archivní průzkum fondů Federální správy VB a Vojenské kontrarozvědky. U Sbírký návrhů a rozhodnutí skartačních komisí byl průzkum dokončen a soubor je připraven k pořádání. Zahájen byl průzkum a pořádání fondu XI. správy SNB (ekonomická kontrarozvědka). Archivní pomůcky ke zpracováním částem fondů byly buď schváleny, nebo jsou připraveny ke korekturám.

Rovněž započala hloubková revize prozatímního soupisu k velmi rozsáhlému fondu 305 (Ústředna Státní bezpečnosti Praha), který patří k badatelsky nejžádanějším, jejíž součástí je i vytváření elektronické verze (revidováno 300 kartonů).

Rozvoj databázových vyhledávacích nástrojů Archivu

Během roku pokračovaly práce na vytěžování (vypisování dat) některých dosud nezpracovaných protokolů a soupisů (cca 13 500 záznamů). Pokračovalo vytěžování dat z tzv. cizineckých spisů z fondu Správa pasů a víz po převzetí jejich poslední části (cca 7 500 záznamů), stejně jako z fondu 134 (cca 1 000 záznamů) a ze sbírky tzv. skartačních protokolů (cca 6 000 záznamů). Nově byla vytěžena část kartoték příslušníků a spolupracovníků Gestapa (přes 16 000 záznamů). V souvislosti s delimitacemi archiválií z Úřadu pro zahraniční styky a informace bylo zahájeno vypisování základních údajů z nově převzatých svazků řádu „3“. Práci na vytěžování kmenových listů příslušníků KS SNB Jihomoravského kraje bylo nutno přerušit poté, co bylo zjištěno, že jejich část je mikrobiologicky zasažena. Namísto toho byla zpracována část kmenových listů příslušníků KS SNB Ústí nad Labem. V souvislosti s plánovaným přidáním digitalizovaných svazků

VKR do eBadateln byla provedena kontrola 6616 lustračních záznamů. Během celého roku také probíhalo postupné zpracování velkého množství záznamů vytvořených v době epidemie v předchozích letech a příprava na jejich zahrnutí do lustrací. Šlo především o záznamy z cizineckých spisů a protokolů tzv. svazků „S“. Celkem bylo koncem roku zpracováno a připraveno k doplnění do lustračního systému přes 300 000 záznamů. Do eBadateln byly exportovány také další přepisy starších archivních pomůcek (fondy B, E).

Celkový přehled o zpracování archiválií a rozvoji evidencí podává příloha 9. 7.

Ochrana archiválií a digitalizace

Digitalizace archiválií probíhala v roce 2022 již obvyklým způsobem a v souladu s cíli stanovenými strategií Archivu (specifický cíl 1.4). Značná pozornost byla věnována správnému uložení skenů včetně úprav předchozího umístění, což umožňuje digitalizaci celých archivních souborů prostřednictvím příslušného workflow a následnou rychlou publikaci v eBadatelně.

Ochrana archiválií

Zaměstnanci Archivu vyměnili během roku přes 1 040 poškozených kartonů. Mimo běžných činností (měření hodnot pH, monitoring klimatických podmínek v depozitářích) vypracovaly restaurátorky dva posudky archiválií pro zapůjčení na výstavu. Jednalo se o zapůjčení spisu V-1090 MV na výstavu *Svět Jindřicha Chalupeckého – Od Marcela Duchampa po Ilju Kubakova* v Městské knihovně v Praze a fotoalba z demolic v pohraničí pro výstavu *Domov a svět* pořádanou Muzeem umění v Olomouci.

Odborná restaurátorská a konzervátorská činnost

Ambulantními opravami před digitalizací nebo odkyselením, které zůstávají hlavní náplní restaurátorského pracoviště Archivu, prošlo 89 archiválií. Restaurátoři také zabezpečují digitalizaci velkoformátových předloh (nafoceno 309 předloh). Akutním úkolem, který vyvstal v průběhu roku, bylo řešení mikrobiologického napadení některých archiválií, kdy bylo ošetřeno 25 kartonů. Díky tomu zbylo na komplexní restaurování jen minimum kapacit (dokončeno u 5 archiválií).

Po vyhodnocení provozu technologie Neschen (součást specifického cíle 1.3) bylo s ohledem na ekonomické možnosti a výhled do budoucna přikročeno k postupnému utlumení provozu a přípravu na zakonzervování. Připraveno bylo 56 kartonů. Během roku bylo takto ošetřeno 49 135 listů archiválií, z toho technologií Bookkeeper 10 214 listů. V souladu se strategií Archivu (součást specifického cíle 1.3) byly také zpracovány podklady pro vytvoření plánu komplexního restaurování archiválií v příštích letech.

Příprava archiválií na digitalizaci

K systematické digitalizaci bylo připraveno všemi odděleními Archivu 337 kartonů, 5 848 samostatných negativů, 35 personálních spisů – celkem 10 691 inventárních jednotek (signatur), k digitalizaci nesystematické pak 706 inventárních jednotek. Probíhala také kontrola některých rozsáhlých vyšetřovacích spisů a části svazků I. správy a jejich částečná re-digitalizace v rámci přípravy na jejich publikaci v eBadatelně v rozsahu cca 1 400 signatur.

Digitalizace archiválií a její kontrola

Na pracovištích digitalizace Archivu i Ústavu bylo digitalizováno celkem 11 885 inventárních jednotek (signatur), z čehož bylo 5 848 negativů sbírky Muzea SNB. Celkem bylo vytvořeno 719 187 souborů (skenů) – z toho na pracovišti Ústavu 138 976. Dokončena byla digitalizace dalších fondů náměstků MV (A 19, A 20, A 24), fondu Hlavního velitelství VB ČSR (H 2), fondu X. správy SNB (AKR 36), části fondu Sekretariátu FMV (A 2/10) a malé části sbírky Zvláštní vyšetřovací spisy (ZV). Pokračovala digitalizace fondů Organizační a vnitřní správy MV (H 3), vyšetřovacích spisů ČB a zvýšené úsilí bylo věnováno také digitalizaci archiválií I. správy delimitovaných Úřadem pro zahraniční styky a informace. Nově byla zahájena systematická digitalizace fondu Ústředna Státní bezpečnosti (305).

Přehled úkonů souvisejících s digitalizací je uveden v příloze 9. 12.

Vědecká, publikační a prezentační činnost

Omezení protiepidemických opatření umožnilo konečně pořádat prezentační akce Archivu v podobném rozsahu jako v minulosti. Jejich průběh a pozitivní hodnocení ze strany návštěvníků byl velkou satisfakcí všem kolegům, kteří příprave věnují svůj volný čas.

Publikační činnost a účast na konferencích

Ve dvacátém čísle Sborníku Archivu bezpečnostních složek se jako obvykle objevuje několik příspěvků zaměstnanců Archivu. Jde například o materiálovou studii Radima Krupici *Osobnost Huberta Ripky v materiálech Archivu bezpečnostních složek* nebo příspěvek Pavla Vaňka *Vojensko-politické učiliště Pohraniční a Vnitřní stráže Koloděje – nástin organizace a činnosti*.

Jak publikační činnost, tak činnost vědeckou, jejímiž výstupy jsou např. příspěvky na konferencích, vykonávají zaměstnanci Archivu nezdídky ve svém volném čase, protože jejich pracovní zaneprázdnění jim neumožňuje věnovat se jim v pracovní době. O to více je potěšující, že i v roce 2022 se několik z nich aktivně zúčastnilo různých konferencí – za všechny na

tomto místě jmenujme konference *Ochrana státní hranice ve stínu Berlínské zdi* nebo *Archivy, moc, politika*, tedy téma pro vznik, historii i současnou situaci Archivu nanejvýš aktuální.

Přehled všech publikačních počínů pracovníků Archivu podává příloha 9. 13., seznam účastníků konferencí s názvy jejich příspěvků je uveden v příloze 9. 14.

Prezentační činnost

Během roku 2022 se po ukončení většiny protiepidemických opatření uskutečnilo 46 exkurzí, především pro různé školy všech stupňů a zčásti s edukační náplní ve spolupráci s Post Bellum.

Ústup epidemie také umožnil realizaci tradičních prezentačních akcí Archivu. Jednou z nich byl Den otevřených dveří Archivu bezpečnostních složek, pořádaný pravidelně od r. 2014. Konal se 9. června 2022 na Mezinárodní den archivů v budovách v Braníku a v Kanicích. V Braníku byly pro návštěvníky připraveny speciální komentované prohlídky budovy a ukázky archiválií tematicky zaměřené zejména na Správu sledování SNB. Příchozí si mohli vyslechnout také přednášku historika Prokopa Tomka s názvem *Město jinak: stopy Státní bezpečnosti v Praze*. Pro mladší návštěvníky byl zřízen „koutek malého archiváře“. Děti si v něm vyzkoušely např. skládání archivních krabic, žehlení papíru restaurátorskou žehličkou nebo čtení mikrografických kopií archiválií na čtečce k tomu určené. V Kanicích připravili archiváři odpolední komentovanou prohlídku, v jejímž závěru mohli zájemci nahlédnout také do pozoruhodného technického zázemí budovy a protiatomového krytu.

Pro pouliční festival *Braník sobě*, který spojuje hudbu, divadlo, program pro děti a sousedskou slavnost a probíhá v blízkosti budovy Archivu na Branickém náměstí, připravili archiváři stánek s výstavou nazvanou *Braník očima bezpečnostních složek*, jež obsahovala kopie dokumentů a fotografií z provenience Státní a Veřejné bezpečnosti týkající se bezprostředně této lokality. Výstava měla až neuvěřitelný úspěch – během dne ji zhlédly stovky návštěvníků.

Poslední významná akce, nazvaná *Na čaj do archivu*, se konala v souvislosti s Festivalem svobody jako součást oslav Korzo Národní, který se pravidelně pořádá na Národní třídě v rámci výročí 17. listopadu 1989. Návštěvníci se mohli poučit o vyhledávání v některých evidencích Archivu na výjimečně zpřístupněném lustračním pracovišti. Zde bylo zároveň možné registrovat se do webové aplikace eBadatelna. V dalším patře pak měli příchozí možnost prohlédnout si ukázky originálních písemností z provenience Státní bezpečnosti a posilnit se nabízeným čajem nebo kávou. I zde byl pro mladší návštěvníky zřízen dětský archivářský koutek. Budovu Archivu navštívilo přes 400 zájemců.

Archiváři na pozvání vyjžděli také do škol a institucí. V roce 2022 proběhla např. prezentace a diskuze se studenty na téma „Obraz vnitřního a vnějšího nepřítele v materiálech Státní bezpečnosti“ v rámci projektového dne *Labyrint poznání* na Gymnáziu Jana Palacha na Praze 1. Ředitelka Archivu přiblížila historii zpřístupnění archiválií bezpečnostních složek, vznik Archivu, archiválie, které spravuje, i jeho nejdůležitější úkoly nejprve studentům Katedry informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity a v závěru roku rovněž genealogům z jihočeské pobočky České genealogické a heraldické společnosti. Totéž téma s důrazem na specifika při předkládání archiválií bylo tématem její přednášky pro studenty FF UK, oboru veřejná správa, v rámci předmětu „Legislativní a etické limity ochrany osobních údajů a nahlížení do archiválií“.

Spolupráce na výstavách

Zeslábnutí pandemie a zrušení s ní souvisejících opatření umožnilo opět konání řady výstav. Dvě z nich, na něž Archiv zapůjčoval originály archiválií, jsou zmíněny v části o ochraně archiválií. Z dalších, na nichž byly užity kopie archiválií, uvedme alespoň výstavu *Města Plzně Čas nezapomnění, výstavu Věž smrti*, instalovanou od června 2022 v Rudé věži smrti u Ostrova, výstavu *Internace v Semilech 1950–53*, pojednávající o internaci kněží a řeholníků v tamní nemocnici v rámci Akce K nebo výstavu *Jan Patočka. Filosof a nepřátelská osoba* v Českém centru ve Vídni.

O neutuchajícím zájmu o užití archiválií bezpečnostních složek k nejrůznějším účelům svědčí více než 100 vydaných souhlasů s jejich publikací. Po celý rok probíhala zejména spolupráce s B PRODUCTION, producentem cyklu *ŠtB: Prísne tajné*, připravovaného pro Rozhlas a televizi Slovenska a pro Českou televizi. Cyklus, který je první slovenskou ucelenou sérií dokumentů k tématu StB, vzbudil na Slovensku velký zájem.

Mediální prezentace

Díky ústupu epidemie začali prostory Archivu opět využívat filmaři, nejčastěji reportéři nebo dokumentaristé. Zaměstnanci Archivu se podíleli např. na dohledávání podkladů pro pořad Reportérů ČT *Česká bavorská Rakušanová*, který se částečně natáčel i v prostorech badatelny. Ta byla využita i pro natáčení s bývalým ředitelem Ml6 Richardem Dearlovem nebo pro dokument o Daně Horákové a Pavlu Juráčkovi, který připravuje pro ČT Olga Sommerová. Vlastimil Ondrák se vyjadřoval v několika pořadech k problematice konfliktu na Ukrajině, Světlana Ptáčníková a Radim Krupica pak k problematice připravovaného zákona o odebrání důchodů prominentům komunistického režimu pro pořad Reportérů ČT. Pozitivní mediální ohlas měly i již zmíněné počiny Archivu, např. při akci *Na čaj do archivu* se uskutečnil živý vstup pro ČT, během něhož Petr Zeman představil prohledávání

digitalizátů v eBadatelně pomocí OCR. V souladu se strategií Archivu (součást specifického cíle 3.2) započalo vyhodnocování externích informací o Archivu a příprava vytvoření vlastních FB stránek.

Spolupráce Archivu bezpečnostních složek s dalšími institucemi

Spolupráce s domácími institucemi

Archiv úzce spolupracuje s kolegy z Ústavu pro studium totalitních režimů při přípravě vzdělávacích programů a exkurzí a při některých prezentačních akcích; např. pro akci k 17. listopadu zapůjčili kolegové z Ústavu výstavu *Nemohli jsme mlčet. Lidé Charty 77*, která byla pro tuto příležitost instalována v budově Na Struze. Se vzdělávacím oddělením Ústavu pokračovala kooperace na edukačním programu a projektu „Závadová mládež“ hraje divadlo na Hostýně. S kolegy z Ústavu byla rovněž dohodnuta další spolupráce na zařazení nových cvičení do aplikace HistoryLab, které se opírají přímo o archiválie Archivu. Dále probíhala oboustranná spolupráce v oblasti správy IT obou institucí. Archiváři se také účastnili akce *Letní škola pro učitele dějepisu* konané v centru DOX, kde předvedli možnosti edukace v Archivu.

Dlouhodobě probíhá spolupráce s organizací Post Bellum při pořádání exkurzí pro základní školy zapojené do projektu *Příběhy našich sousedů* (celkem 9 exkurzí). V souvislosti se zaváděním řízení kvality ve služebních úřadech v první polovině roku zintenzivnila spolupráce s ostatními hlavními archivy v ČR, v jejímž rámci si zástupci jednotlivých institucí vyměňovali zkušenosti. Ostatně vzhledem k tomu, že Archiv je součástí sítě veřejných archivů, řeší i stejné otázky jako ony, což se opětovně ukázalo na workshopu *Aktuální problémy českého archivnictví*, který se uskutečnil v Hradci Králové a z nějž mj. vyplynula potřeba koordinace v celé řadě oblastí. Jedním z nejdůležitějších témat, která před archivy – a tedy i Archivem bezpečnostních složek – stojí, je vypracování společného standardu a typového plánu digitalizace do r. 2040.

Zahraniční spolupráce

I v roce 2022 pokračovala dlouholetá spolupráce s Ústavem paměti národa v Bratislavě. Kromě poskytování archiválií pro potřeby Ústavu došlo i k bližšímu navázání vztahů mezi pracovníky obou institucí. Nejprve přijali kolegy z Archivu ÚPN zaměstnanci pracoviště v Kanicích a představili jim činnost Archivu, následně se pak uskutečnila stáž zaměstnanců pražských oddělení Archivu v Archivu ÚPN, během níž měli možnost navštívit nejen Archiv ÚPN a obeznámit se s jeho agendami, ale zavítali i na další místa spojená s novodobou historií, na nichž jim byl poskytnut výklad o způsobu fungování pohraniční stráže v těchto místech – metodách ostrahy statní hranice před rokem 1989, úspěšných a neúspěšných

pokusech o tzv. nedovolené opuštění republiky, problematice spolupracovníků pohraniční stráže atp.

V dubnu 2022 navštívila budovu Na Struze delegace polského Instytutu Pamięci Narodowej. Při společné diskuzi nad celou řadou témat se obě strany shodly, že se potýkají s týmiž problémy a že budou ve vzájemných stycích pokračovat, diskutována byla i možnost stáží.

Na počátku bylo zklamání

PANĚ PŘEDSED
STÁTNÍHO SOUDU, PRIZNÁVA
SE, ŽE JSEM ZAČLIL LEŽÁK
PROTISTÁTNÍ ORGANIZACI SVETLANA
KTERÁ MĚLA TEROREM A NÁHLU
BOJOVAT PROTI VLASTNÍMU SOU. LÁ
JSEM PAK POZVÍEL PODVRATOU ČINIST
V ZAHRANIČNÍM EXILU COBY MĚM
ZAHRANIČNÍCH ROZVEDK. PO ÚSTĚ DOB
JSEM ZTRATIL NAD ORGANIZACI NĚKDO
VÝMKLA SE MI Z RUKOU, DISE ÚST
ČINŮ LITUJI A SPYLA SVĚTOVÁ
CHCI NÁPRAVIT SVE
CHYBY."

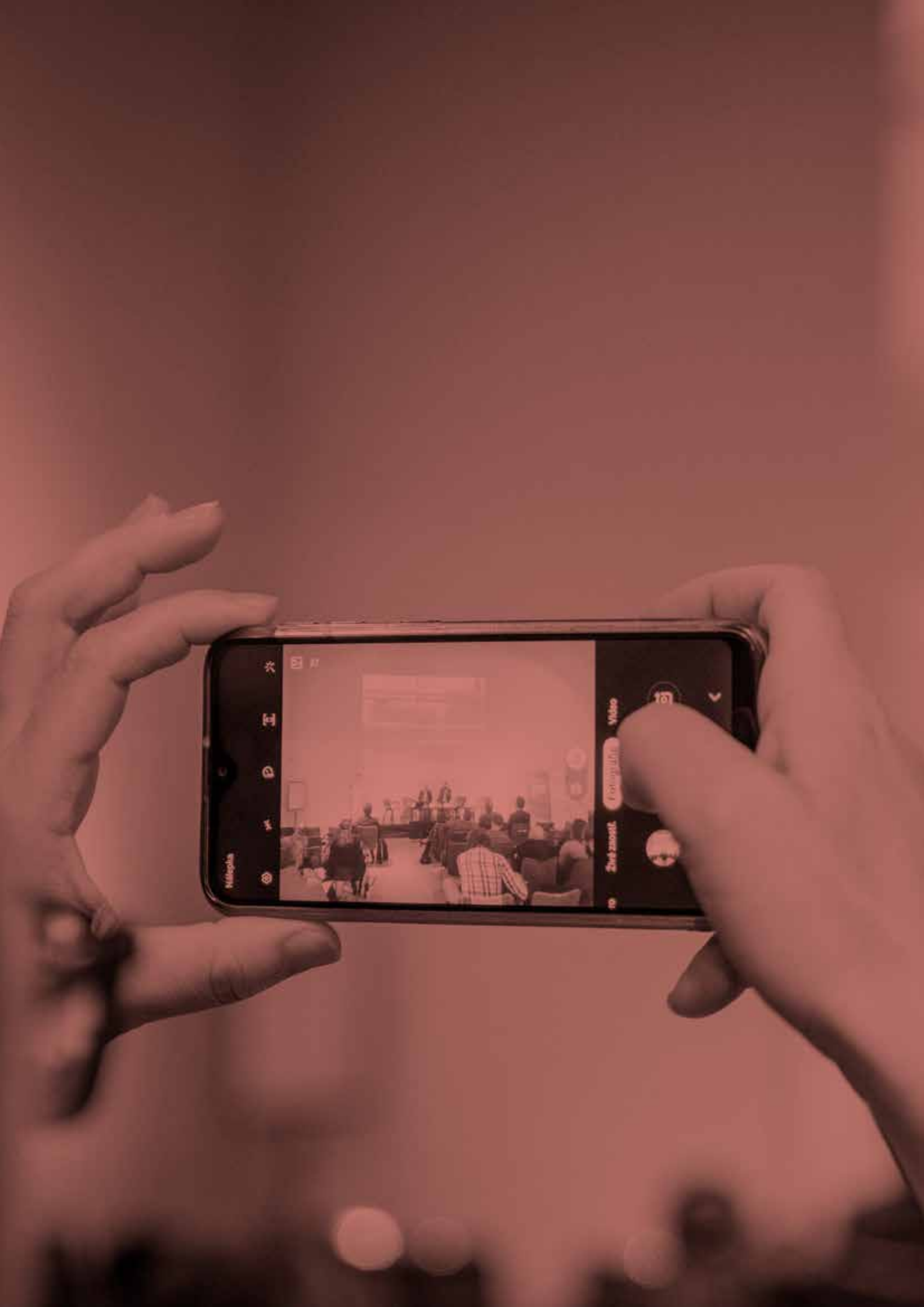

V roce 2022 došlo ke zjištění stavu neexistence právního titulu k pokračování tzv. rekonstrukce původní budovy ÚSTR v Siwiewcově ulici. Ministerstvo financí potvrdilo své dlouhodobé negativní stanovisko k dalšímu financování, příslušný stavební úřad zastavil řízení ve věci stavebního povolení. Na základě závěrů veřejnosprávní kontroly Ministerstva financí a šetření Finančního úřadu pro hlavní město Prahu je avizován platební výměr za porušení rozpočtové kázně minulým vedením ÚSTR. Ministerstvo financí, které vyčíslilo škodu na cca 55 milionů Kč, podalo trestní oznámení, ke kterému se připojil i Ústav a jež je v současné době řešeno v rámci orgánů činných v trestním řízení.

Nové vedení intenzivně vyjednává o nové budově Ústavu, neboť rekonstrukce stávající budovy je nemožná a stejně tak výstavba nové nepřichází z finančních ani časových důvodů v úvahu. Náročná jednání byla ke konci roku 2022 na dobré cestě k úspěšnému řešení situace.

8 ● Hospodaření

Hospodaření kapitoly 355 složené ze dvou organizačních složek, a to Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek, je předmětem samostatné obsáhlé zprávy nazvané Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu – kapitoly 355. Ten bude řádně zaslán Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a Ministerstvu financí ČR a následně zveřejněn na webových stránkách Ústavu.

Pokud se týká hospodaření kapitoly státního rozpočtu 355 – Ústavu pro studium režimů, příjmy rozpočtové kapitoly dosáhly v roce 2022 výše 2 323 304 Kč. Tuto částku tvořily z podstatné části příjmy z poskytování služeb a výrobků, prodeje publikací veřejnosti, a to ve výši 879 199 Kč, částku 1 380 228 Kč tvoří převody z rezervních fondů OOS na řešení projektů, zbylá část ve výši 63 877 Kč představuje neinvestiční přijaté transfery.

Výdaje souvisely v roce 2022 s úkoly uloženými kapitole 355 zákony č. 181/2007 Sb. a 262/2011 Sb., ekonomická stránka hospodaření byla Ústavu a Archivu určena zákonem o státním rozpočtu. Celkové výdaje kapitoly 355 činily 211 188 307 Kč, z toho výdaje vedené v systému EDS/SMVS byly ve výši 17 261 090 Kč.

V oblasti programového financování byly financovány jednak investiční akce menšího rozsahu, a to v oblasti obnovy IT infrastruktury, nákupu dopravního prostředku, dále stavební akce – rekonstrukce střechy v objektu Kanice, revitalizace budovy a pozemků objektu Braník, výtah v objektu Braník. Tyto akce byly financovány z nároků z nespotebovaných výdajů předchozích let. O investiční akci Rekonstrukce sídla ÚSTR v ulici Siwiewcova, kterou předchází vedení Ústavu zahájilo v roce 2016 a nedokončilo, jsou vedena intenzivní jednání.

Přehled výdajů ÚSTR

Výdaje ÚSTR rok 2022			
Ukazatel	Kapitola 355 celkem	z toho	
		ÚSTR	ABS
Platy a související	159 276 101	84 959 219	74 316 882
Investiční	17 261 090	3 641 499	13 619 591
Ostatní běžné	34 651 116	24 048 663	10 602 453
z toho: Kancelář ředitele	483 236	483 236	0
Odbor provozu a digitalizace	15 826 253	15 826 253	0
Odbor vědy a výzkumu	3 241 151	3 241 151	0
Odbor produkční	4 498 023	4 498 023	0
Celkem	211 188 307	112 649 381	98 538 926

8.1 Externí kontroly

V roce 2021 byla dokončena kontrola Ministerstva financí ČR započatá v roce 2020, jejímž předmětem bylo hospodaření s veřejnými prostředky v letech 2018–2019.

Kontrolou byla zjištěna podezření na porušení několika právních předpisů souvisejících s činností Ústavu, Ústav byl vyzván k přijetí odpovídajících opatření k narovnání zjištěného stavu. Podezření na porušení rozpočtové kázně byla předána k dalšímu šetření Finančnímu úřadu.

Finanční úřad pro hlavní město Prahu zahájil v roce 2021 daňovou kontrolu, jejímž předmětem bylo ověření skutečností rozhodných pro správné zjištění a případné stanovení odvodu za porušení rozpočtové kázně, a to v rozsahu podnětu daného Ministerstvem financí.

V průběhu roku 2022 byly Ústavu zasílány platební výměry za porušení rozpočtové kázně, neboť Finanční úřad se plně ztotožnil se závěry veřejnosprávní kontroly Ministerstva financí, a nové vedení Ústavu tak musí platit odvody za porušení rozpočtové kázně a dále také penále za pochybení způsobené minulým vedením Ústavu.

9.1 Přehled vydaných publikací

Podrobnější informace k vydaným publikacím jsou k dispozici na webových stránkách ÚSTR. www.ustrcr.cz/publikace.

Periodické publikace

1.–4. Paměť a dějiny 1–4/2022 – historická revue

5.–6. Securitas Imperii I–II/2022 – odborný časopis

Neperiodické publikace

7. PAŽOUT, Jaroslav – PORTMANN, Kateřina (eds.): *Spravedlnost nebo pomsta. Portréty válečných zločinců, kolaborantů a zrádců po 2. světové válce v Československu*. ÚSTR – Technická univerzita v Liberci, Praha – Liberec 2022, 1. vydání, brož., 364 s., ISBN 978-80-7516-013-3 (ÚSTR), ISBN 978-80-7494-603-5 (TUL)

8. *Min fars historie*. ÚSTR, Praha 2022, 1. vydání, brož., 64 s., ISBN 978-80-7516-017-1

9. HAVLÍK, Adam: *Marky, bony, digitálky. Veksláci a fenomén veksláctví v socialistickém Československu*. Vyšehrad – ÚSTR, Praha 2022, 1. vydání, brož., 336 s., ISBN 978-80-7516-004-1 (ÚSTR), ISBN 978-807601-694-1 (Vyšehrad)

10. BLAŽEK, Petr: *Happeningem proti totalitě. Společnost za veselejší současnost v roce 1989*. Argo – ÚSTR, Praha 2022, 1. vydání, váz., 160 s., ISBN 978-80-7516-011-9 (ÚSTR), ISBN 978-80-257-3917-4 (Argo)

11. BELŠÍKOVÁ, Šárka – BINDER Ivo (eds.): *Posvátné umění v nesvaté době. České sakrální umění 1948–1989*. ÚSTR – Muzeum umění Olomouc, 2022, 1. vydání, brož., 294 s., ISBN 978-80-7516-016-4 (ÚSTR), ISBN 978-80-88103-93-6 (MUO)

12. KOPAL, Petr (ed.): *Film a dějiny 8. Válka*. ÚSTR – Casablanca, Praha 2022, 1. vydání, váz., 500 s., ISBN 978-80-7516-003-4 (ÚSTR), ISBN 978-80-978-80-87292-52-5 (Casablanca)

13. KVÍLE, Robert – PLACHÁ, Pavla – ŘEHOŘ, Petr: *Příběh mého otce*. ÚSTR 2022, 1. vydání, brož., 64 s., ISBN 978-80-7516-020-1

14. ARNDT, Tereza – MELICHAR, Bohumil – PÝCHA, Čeněk: *13 objektů z (ne)šťastného muzea*. ÚSTR 2022, 1. vydání, brož., 338 s., ISBN 978-80-7516-019-5

15. SKLENÁŘ Michal: *Postaveny navzdory. Vznik nových římskokatolických sakrálních staveb v českých zemích v letech 1948–1989*. ÚSTR – Centrum pro studium demokracie a kultury, 2022, 1. vydání, brož., 496 s., ISBN 978-80-7516-021-8 (ÚSTR), ISBN 978-80-7325-560-2 (CDK)

16. FIALKA Jiří – ANEV Petr: *Ministerstvo zemědělství 1938–1989*. ÚSTR, Praha 2022, 1. vydání, 336 s., ISBN 978-80-7516-012-6 (v tisku)

9.2 Přehled konferencí a workshopů pořádaných ÚSTR

KONFERENCE					
DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ÚSTAVU	SPOLU-POŘADATELÉ
20. 4. 2022	Každodenní diktatury	Výroční workshop pracovní skupiny Každodenní diktatury	Ústav pro soudobé dějiny AV ČR	Jaromír Mrňka	Ústav pro soudobé dějiny
25.–26. 5. 2022	Nekomunistické strany v komunistickém Československu	Devátý ročník tradiční konference mapující dění v Československu, tentokrát zaměřený na roli nekomunistických stran v rámci politického systému, politického a společenského života Československa v období komunistické diktatury.	Státní okresní archiv v Českých Budějovicích	Libor Svoboda	Státní okresní archiv v Českých Budějovicích, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích
23. 6. 2022	Ďáblice a další tajná pohřebiště obětí totalitních režimů	Celodenní konference s cílem otevřít diskusi o podobě pohřebišť obětí totalitních režimů jako míst paměti a o způsobu jejich důstojného připomínání.	Magistrát hl. m. Prahy	Petr Blažek	Muzeum paměti XX. století, Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, Sdružení bývalých politických vězňů
15.–17. 8. 2022	Česko-slovenské vztahy	Tradiční liberecký seminář pro historiky, studenty, archiváře či učitele, tentokrát na téma Místa paměti k druhé světové válce a jejich proměna.	Technická univerzita Liberec	Jaroslav Pažout	Katedra historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, Vzdělávací nadace Jana Husa, Vojenský historický ústav Bratislava, Historický ústav AV ČR

KONFERENCE					
DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ÚSTAVU	SPOLU-POŘADATELÉ
5.–9. 9. 2022	Letní škola církevních dějin II	Druhý ročník <i>Letní školy církevních dějin</i> pro studenty humanitních fakult Univerzity Karlovy a další zájemce. Letní škola církevních dějin již podruhé nabídla studentům široký záběr témat z církevních a náboženských dějin českých zemí a Evropy bez zaměření na jedno historické období nebo konkrétní problematiku. Setkání se odehrálo v interdisciplinárním dialogu historie, historiografie, teologie, archivnictví a pomocných věd historických, dějin umění anebo pedagogiky.	Diecézní dům Štěpána Trochty Litoměřice	Michal Sklenář	Filozofická fakulta UK, Katolická teologická fakulta UK, Evangelická teologická fakulta UK, Pedagogická fakulta UK
11. 10. 2022	Underground a Československo 1987–1988	Sedmý ročník konference věnovaný fenoménu (nejen) českého undergroundu	Knihovna Václava Havla	Ladislav Kudrna	Knihovna Václava Havla
20.–21. 10. 2022	Dějiny ve veřejném prostoru III. Globální paměť	Třetí ročník fóra <i>Dějiny ve veřejném prostoru</i> se zaměřil na světový rozměr paměti. Jako hlavní řečník vystoupil Wulf Kansteiner, profesor v oboru paměťových studií a teorie historiografie na univerzitě v Aarhus v Dánsku.	Centrum současného umění DOX, Praha	Václav Sixta	Filozofická fakulta UK, Pedagogická fakulta UK, Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Historický ústav AV ČR, Občanské sdružení Antikomplex
1.–3. 11. 2022	Cvičiště SS Böhmen. Paměť zdevastované krajiny ve středních Čechách	Třídenní konference se konala u příležitosti 80 let od vytvoření cvičiště zbraní SS na území Neveklovska, Sedlčanska a Voticka (1942–1945).	Hotel Měřín	Tomáš Zouzal	Státní oblastní archiv v Praze, Muzeum Podblanicka, p. o.
15.–17. 11. 2022	Děti a mládež za okupace	Třídenní odborný seminář pro studenty Technické univerzity Liberec spojený s pokládáním Kamenů zmizelých. Program byl částečně otevřen i veřejnosti.	Liberec	Jan Vajskebr	Katedra historie Technické univerzity Liberec, Židovská obec Liberec
16.–18. 11. 2022	Hybridní válka Ruska proti demokratickému světu	Mezinárodní konference u příležitosti 33. výročí sametové revoluce v bývalém Československu.	Lichtenštejnský palác, Praha	Kamil Nedvědický	Úřad vlády ČR, Platforma evropské paměti a svědomí, Muzeum paměti XX. století

9.3 Přehled seminářů a workshopů pro učitele

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ZA ÚSTR	POČET ÚČASTNÍKŮ*
27. 1. 2022	Odboj a odpor proti komunistickému režimu	Seminář pro učitele a učitelky dějepisu u příležitosti uvedení výstavy <i>Případ Světлана: proměny třetího odboje</i> v Uherském Hradišti.	Kino Hvězda, Uherské Hradiště	Jaroslav Pinkas	18
9. 3. 2022	Kabinet D21: Válka na Ukrajině ve škole	Online setkání pro učitele a učitelky dějepisu a občanské výuky o tom, jak mluvit ve škole o válce.	online	Čeněk Pýcha	72
22. 3.–26. 4. 2022	Historiana: hřiště pro žáky i učitele	Distanční seminář nabídl vhled do způsobu práce s pramennými sadami a konkrétními nástroji pro sestavení online lekcí v digitálním prostředí Historiana.	online	Vojtěch Ripka	14
23. 3. 2022	Soudobé dějiny v divadle a ve škole	Seminář pro učitele a učitelky dějepisu, který doprovodil výstavu <i>Králové Šumavy</i> . V semináři jsme se zaměřili na to, jak s tímto příběhem pracuje aktuální inscenace Jihočeského divadla a jak využít různých variant zpracování Krále Šumavy ve výuce soudobých dějin. Součástí semináře byla také diskuse se spoluautorem inscenace a autorem knihy <i>Návrat Krále Šumavy</i> Davidem Žákem.	Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích	Václav Sixta	16
8.–29. 4. 2022	HistoryLab: práce s prameny v historickém vzdělávání	Distanční seminář, který v několika lekcích účastníky seznámil s tím, jak ve výuce pracovat s aplikací HistoryLab.	online	Kamil Činátl	14
8. 4. 2022	Reflexe koordinátorů Dějepis+	Seminář pro lokální koordinátory projektu Dějepis+.	Národní pedagogický institut, Praha	Petr Sedlák	30
21.–22. 4. 2022	Učit (se) vzájemně dějepis jinak	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+.	Litomyšl	Petr Sedlák	32
28. – 29. 4. 2022	Učit (se) vzájemně dějepis jinak	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+.	Olomouc	Petr Sedlák	33
29. 4. 2022	Mapování artefaktů ve veřejném prostoru	Workshop pro učitele a učitelky dějepisu o možnostech využití veřejného prostoru a míst paměti v badatelsky orientované výuce.	ÚSTR, Praha	Čeněk Pýcha	10

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ZA ÚSTR	POČET ÚČASTNÍKŮ*
5.–6. 5. 2022	Učit (se) vzájemně dějepis jinak	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+.	Brno	Petr Sedlák	35
4.–25. 5. 2022	HistoryLab: práce s prameny v historickém vzdělávání	Distanční seminář, který v několika lekcích účastníky seznámil s tím, jak ve výuce pracovat s aplikací HistoryLab.	Online	Kamil Činátl	11
20. 5. 2022	Historická gramotnost v praxi	Seminář určený učitelům a učitelkám dějepisu a společenských věd, kteří se chtějí seznámit s konceptem historické gramotnosti.	ÚSTR, Praha	Čeněk Pýcha	17
27. 5. 2022	Informační seminář D+	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+ spojený s prezentací projektu a představení aplikace HistoryLab.	Ostrava	Petr Sedlák	25
3. 6. 2022	Reflexe koordinátorů Dějepis+	Seminář pro lokální koordinátory projektu Dějepis+.	Přerov	Petr Sedlák	23
6. 6. 2022	Informační seminář D+	Online seminář v rámci projektu Dějepis+ spojený s prezentací projektu a představení aplikace HistoryLab.	online	Petr Sedlák	30
10. 6. 2022	Historická gramotnost v praxi	Seminář určený učitelům a učitelkám dějepisu a společenských věd, kteří se chtějí seznámit s konceptem historické gramotnosti.	Ústí nad Orlicí	Petr Sedlák	32
8.–10. 8. 2022	Letní škola Dějepis+	Dvoudenní letní škola pro účastníky a účastnice projektu Dějepis+, lokální koordinátory projektu, garanty jednotlivých učitelských skupin a členy evaluačního týmu D+.	Olomouc	Petr Sedlák	55
23.–24. 8. 2022	Letní škola <i>Proč se to stalo a co bude dál?</i> Příčiny a důsledky v historickém vzdělávání	13. ročník letní školy pro učitele a učitelky dějepisu a společenských věd, studenty a další zájemce se zaměřil na jeden z principů historické gramotnosti – na koncept příčiny a následku.	Centrum současného umění DOX, Praha	Čeněk Pýcha	228
6. 9. 2022	Informační seminář D+	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+ spojený s prezentací projektu a představení aplikace HistoryLab.	Otrokovice	Petr Sedlák	12

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ZA ÚSTR	POČET ÚČASTNÍKŮ*
30. 9. 2022	Obrazy války a po-válečné obnovy	Workshop pro učitele dějepisu a dalších společenských věd, který jsme pořádali ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, se zaměřil na analýzu obrazů jak druhé světové války, tak poválečné obnovy, a to především na filmovém materiálu.	ÚSTR, Praha	Čeněk Pýcha	11
7. 10. 2022	Informační seminář D+	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+ spojený s prezentací projektu a představení aplikace HistoryLab.	Lovosice	Jaroslav Pinkas	12
13. 10. 2022	Historická gramotnost v praxi	Seminář určený učitelům a učitelkám dějepisu a společenských věd, kteří se chtějí seznámit s konceptem historické gramotnosti.	Planá nad Lužnicí	Václav Sixta	11
14. 10. 2022	Reflexe koordinátorů D+	Seminář pro lokální koordinátory projektu Dějepis+.	Národní pedagogický institut, Praha	Jaroslav Najbert	40
21. 10. 2022	Reflexe koordinátorů D+	Seminář pro lokální koordinátory projektu Dějepis+.	Národní pedagogický institut, Praha	Petr Sedlák	20
4. 11. 2022	Informační seminář D+	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+ spojený s prezentací projektu a představení aplikace HistoryLab.	Ostrava	Petr Sedlák	45
7. 11. 2022	Učit moderní dějiny jinak?!	Seminář nabízený ve spolupráci se společenskovědním kabinetem SYPO je určen pro učitele dějepisu a společenských věd, kteří si chtějí na konkrétních příkladech upřesnit, co je obvykle myšleno inovací výuky dějepisu a občanské výchovy.	Česká Třebová	Petr Sedlák	8

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	GARANT ZA ÚSTR	POČET ÚČASTNÍKŮ*
11. 11. 2022	Zneužitá muzea	Seminář pro učitele a učitelky dějepisu a muzejní pracovníky proběhl ve výstavě vycházející z projektu Muzeum dělnického hnutí v 21. století. Účastníci vedli diskusi s autory výstavy a doprovodného vzdělávacího programu, jež měli možnost otestovat. V rámci semináře byly ve workshopech prezentovány edukační materiály, které vznikly v průběhu několikaleté práce s fondy zaniklých muzeí KSC.	Národní muzeum, Praha	Čeněk Pýcha	30
24.–25. 11. 2022	Učit (se) vzájemně dějepis jinak	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+.	Národní pedagogický institut, Praha	Petr Sedlák	40
1.–2. 12. 2022	Učit (se) vzájemně dějepis jinak	Regionální seminář v rámci projektu Dějepis+.	Olomouc	Petr Sedlák	48
16. 11.–9. 12. 2022	HistoryLab: práce s prameny v historickém vzdělávání	Distanční seminář, který v několika lekcích účastníky seznámil s tím, jak ve výuce pracovat s aplikací HistoryLab.	online	Kamil Činátl	12
15. 12. 2022	Učit moderní dějiny jinak?!	Seminář nabízený ve spolupráci se společenskovedním kabinetem SYPO je určen pro učitele dějepisu a společenských věd, kteří si chtějí na konkrétních příkladech upřesnit, co je obvykle myšleno inovací výuky dějepisu a občanské výchovy.	Pardubice	Petr Sedlák	12

* U vícedenních distančních seminářů uvádíme počet osob, které kurz absolvovaly odevzdáním závěrečného cvičení.

9.4 Přehled uspořádaných výstav

DATUM A MÍSTO KONÁNÍ	NÁZEV	OBSAH	TVŮRCI/ GARANTI ZA ÚSTR	SPOLU- POŘADATELÉ
17. 12.–31. 1. 2022 Ze- low (polská verze) 8. 12.–9. 1. 2022 Jekatěrinburg (ruská verze) 5. 1.–31. 3. 2022 SPŠ Stavební Plzeň 1. 4.–24. 10. 2022 Gymnázium Ludka Pika Plzeň 24. 10.–5. 12. 2022 Kulturní centrum Klášteřec nad Ohří	Václav Havel – Politika a svědomí	Na 26 panelech najde návštěvník slavné i méně známé myšlenky z Havlových textů či veřejných projevů. Citáty doprovázejí fotografie: čistě havlovské i aktualizací, které mají podtrhnout naléhavost výzev. Mnohé z nich promlouvají v současné době s překvapivou silou.	Jan Hron / Jan Vondryška	Česká centra, SPŠ Stavební Plzeň, Gym- názium Ludka Pika Plzeň, Kul- turní centrum Klášteřec nad Ohří
7. 10.–15. 1. 2022 Brno 1. 2.–31. 3. 2022 Městské kulturní středisko Moravský Krumlov 5. 4.–27. 9. 2022 Gymnázium Budějovická	Rozkulačeno! Půlstoletí per- zekuce selského stavu – putovní verze	Výstava mimo jiné odráží skutečnost, že zatímco nacisté české zemědělství prag- maticky využívali, ale přitom ho ponechali v chodu a dohlíželi na jeho stálou produkci, komunisté byli mnohem revolučnější. Ideo- logie pro ně znamenala víc, než aby hos- podářství fungovalo. Výstava je multimedi- ální – vedle vystavených předmětů, textů a fotografií návštěvník zhlédne i ukázky z dobových nahrávek a filmů, které uvede- né problematice dodávají plastičnost.	Jaroslav Roko- ský / Jan Von- dryska, Anna Macourková	Atomový kryt 10-Z, Brno, Městské kul- turní středisko Moravský Krumlov, Gymnázium Budějovická v Praze 4
1. 8. 2021 – 30. 7. 2022 SPŠ Stavební Plzeň 11. 7. 2022 – 1. 2. 2023 Městská knihovna Kopřivnice	Ještě jsme ve válce (česká verze)	Výstava založená na komiksovém zpraco- vání vzpomínek 12 pamětníků vychází ze stejnojmenné komiksové knihy.	Post Bellum / Jan Vond- ryska, Anna Macourková	SPŠ Stavení Plzeň, Městská knihovna Kopřivnice
1. 3.–1. 11. 2022 SPŠ Stavební Plzeň 1. 11.–3. 2. 2023 Městská knihovna Mělník	TGM to nikdy nebude mít lehké	Výstava vznikla ve spolupráci s MČ Praha 8 v rámci oslav stého založení Českosloven- ska. Představuje osobnost T. G. Masaryka jako vzdělaného a vlasteneckého člověka, který stanul v čele národa a snažil se svým chováním a prací formovat nově vzniklou československou společnost jak z hlediska české otázky, tak v mezinárodním kontextu.	Zdeněk Hazd- ra / Jan Von- dryska, Anna Macourková	SPŠ Stavení Plzeň, Městská knihovna Mělník

DATUM A MÍSTO KONÁNÍ	NÁZEV	OBSAH	TVŮRCI/ GARANTI ZA ÚSTR	SPOLU- POŘADATELÉ
29. 3.–2. 4. 2022 Festival Jeden svět České Budějovice	Cesta je volná (interiérová verze)	Koncem léta a začátkem podzimu roku 1989 prchaly tisíce lidí z Německé demokratické republiky (NDR) přes velvyslanectví západního Německa v Praze na druhou stranu železné opony. Jejich vůle po svobodě otřásla posledními oporami komunistického režimu a bezprostředně přispěla k pádu Berlínské zdi. Nakonec padla i celá železná opona. Tento příběh vypráví výstava ÚSTR s názvem Cesta je volná! Německý exodus v roce 1989.	Tomáš Malínek / Blanka Mouralová / Tomáš Vilímek / Jan Vondryška / Tomáš Malínek,	ABS, ÚSD, Velvyslanectví SRN v Praze, Festival Jeden svět České Budějovice
25. 3.–25. 5. 2022 Zámek Votice 18. 6.–15. 9. 2022 Klášter Hejnice 1. 10. 2022 – 16. 1. 2023 Šmidingerova knihovna Strakonice	Nebe bylo plné hvězd	Výstava připomíná 70. výročí nechvalně proslulých akcí „K“ a „Ř“ – komunistického pokusu zastavit život řeholních společenství na našem území. Návštěvníci prostřednictvím fotografií nahlédnou do míst, kde byli řádoví bratři a sestry internováni. Jednotlivé panely přibližují charakteristické události řeholního života v 50. letech, od zaměstnávání bratří či sester při „budování socialismu“ až po vynalézavé způsoby, kterými se v nesvobodném prostředí udržoval duchovní život.	Stanislava Vodičková / Jan Vondryška, Anna Macourková	Zámek Votice, Klášter Hejnice, Šmidingerova knihovna Strakonice
13. 1.–14. 2. 2022 Brno 25. 2.–15. 3. 2022 Praha 3, nám. Jiřího z Poděbrad 17. 3.–30. 6. 2022 Luhačovice 15. 3.–4. 4. 2022 Praha 2, Karlovo nám. 4. 4.–29. 4. 2022 Jihlava 29. 4.–26. 5. 2022 Jičín 26. 5.–22. 6. 2022 Žďár nad Sázavou 22. 6.–22. 7. 2022 Bratislava, SK 9. 8.–15. 9. 2022 Kremnica, SK	Dlouhá cesta k samostatnosti. Dějiny Ukrajiny ve 20. století	Výstava <i>Dlouhá cesta k samostatnosti. Dějiny Ukrajiny ve 20. století</i> představuje geopolitické a mocenské okolnosti vzniku ukrajinské státnosti ve 20. století a provede zájemce důležitými milníky ukrajinských dějin až do současnosti.	David Svoboda, Anna Chlebina / Jan Vondryška	Kávéeška Brno, Praha 3, Praha 2, Město Luhačovice, Město Jihlava, Město Jičín, ZŠ Švermova Žďár nad Sázavou, Městský úřad Bratislava, Slovenský Európsky festival humoru a satiry Kremnica

DATUM A MÍSTO KONÁNÍ	NÁZEV	OBSAH	TVŮRCI/ GARANTI ZA ÚSTR	SPOLU- POŘADATELÉ
2. 6.–15. 9. 2022 Městská knihovna Planá nad Lužnicí	Velehrad vás volá	Výstava <i>Velehrad vás volá</i> mapuje události, které pouti předcházely, situaci církevních organizací v 80. letech, významné osobnosti skryté církve a následně samotný průběh shromáždění a jeho důsledky.	Stanislava Vo- dičková / Jan Vondryška	Městská knihovna Planá nad Lužnicí
20. 1.–28. 2. 2022 Městská knihovna Kopřivnice	Židé v gulagu	Výstava se věnuje osudům českosloven- ských Židů v sovětských pracovních tábo- rech v období II. světové války.	Jan Dvo- řák, Adam Hradilek / Jan Vondryška	Městská knihov- na Kopřivnice
15. 3.–26. 4. 2022 Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích 10.– 23. 11. 2022 Bratislava	Králové Šumavy	Expozice mapuje životní osudy kurýrů západních zpravodajských služeb a jejich převaděčů při přechodech přes hranice na Šumavě.	Libor Svoboda / Jan Vond- ryška, Anna Macourková	Jihočeské diva- dlo v Českých Budějovicích, Bratislavský sa- mosprávný kraj, Víkend zatvore- ných hranic
17. 11. 2021 – 9. 2. 2022 Uherské Hradiště	Případ Světlana. Proměny obrazu třetího odboje	Statečnost, přesvědčení, velká kariéra, zklamání, zrada, tragédie. Co vlastně víme o odbojové organizaci Světlana a osudech jejích členů? Jeden z nejdůležitějších příbě- hů protikomunistické rezistence přibližuje rozsáhlá výstava <i>Případ Světlana</i> .	Zdeněk Ho- mola, Luboš Kokeš / Jan Vondryška	Město Uherské Hradiště Městská kina Uherské Hradiště
16. 11.–2. 12. 2022 Městský úřad Praha 4	Studentská revoluce 1989	Výstava <i>Studentská revoluce 1989</i> se za- měřuje na pád komunistické diktatury především pohledem studentů. V první části se soustředí na to, proč se studenti stali jednou z klíčových skupin, které přispěly k pádu režimu, a jaké problémy tato první fáze revoluce obnášela. V druhé části se věnuje postupné institucionalizaci výsledků revoluce v podobě přerodu parlamentu, prvních svobodných voleb a vyjednávání o vládách. Na závěr výstava klade otázku, jak se proměňovalo připomínání revoluce v čes- ké společnosti a s jakými hodnotami si tuto historickou událost spojujeme dnes.	Blanka Mou- ralová, Václav Sixta / Jan Vondryška	
20. 6.–22. 7. 2022 Praha 4	Otazníky nad naší svobodou	Třináct známých osobností promlouvá na téma svoboda – mnohdy nečekaně, kriticky nebo provokativně. Mezi jinými prezident Václav Havel, publicista Ivan Medek nebo písníčkář Karel Kryl, ale také tehdejší ministr financí Václav Klaus.	Jan Hron. Václav Tollar / Jan Vondryška	Městský úřad Praha 4

DATUM A MÍSTO KONÁNÍ	NÁZEV	OBSAH	TVŮRCI/ GARANTI ZA ÚSTR	SPOLU- POŘADATELÉ
28. 6.–31. 8. 2022 Brno Krypt 10-Z 14. 11.–5. 12. 2022 Archiv bezpečnostních složek Praha 7. 12. 2022 – 1. 6. 2023 Městský úřad Klášterec nad Ohří	Nemohli jsme mlčet. Lidé Charty 77 – putovní verze	Výstava zobrazuje některé z mluvčích Charty 77 na fotografiích ze sledovacích akcí StB.	Milan Bárta. Ondřej Matějka / Jan Vondryška, Anna Macourková	Krypt 10-Z Brno, Archiv bezpečnostních složek, Městský úřad Klášterec nad Ohří
21. 4.–26. 6. 2022 Alfred-Kubin-Galerie, Mnichov	Kulturní mosty v Evropě. Česká a moravská šlechta po roce 1945	Dvoujazyčná česko-německá výstava představuje osudy a aktivity osobností, jako byli Johanna von Herzogenbergová, Karel Schwarzenberg, Pater Angelus Waldstein-Wartenberg OSB, Mikuláš Lobkowitz, František Schwarzenberg, Richard Beldi, Ferdinand Kinsky, Daisy Waldstein-Wartenbergová, rodina Thunů a další.	Zdeněk Hazdra	Adalbert Stifter Verein
1. 8. 2022 Zámek Moravský Krumlov	Tunelem do 20. století	Ústav pro studium totalitních režimů připravil za finanční podpory města Moravský Krumlov expozici <i>Tunelem do 20. století</i> . Výstava připravená pro rekonstruovaný tunel v zámku Moravský Krumlov konfrontuje poslání Muchovy Slované epopeje s osudy ideálů a lidí ve 20. století.	Blanka Muralová	Město Moravský Krumlov
1.–30. 7. 2022 Boskovice 16. 8.–15. 9. 2022 TUL Liberec	Kyjev: Reportáž z jednoho dne	Během jediného únorového dne se hlavní město Ukrajiny Kyjev stalo bojištěm a symbolem současného boje Ukrajinců za svobodu a nezávislost. Národní muzeum dějin Ukrajiny za II. světové války, jehož původním posláním je dokumentace války, se pokusilo o zachování svědectví o jednom z dnů ruské invaze. I když se jedná o subjektivní pohled autora, díky fotografiím z obléhání Kyjeva lze získat představu, jak radikálně se během necelých dvou týdnů změnil život obyčejných obyvatel města. Výstava vznikla ve spolupráci Národního muzea dějin Ukrajiny za II. světové války, Bezpečnostní služby Ukrajiny, Kyjevského městského úřadu a Ministerstva kultury a informační politiky Ukrajiny.	Anna Chlebina / Jan Vondryška	Festival pro židovskou čtvrť Boskovice Technická univerzita Liberec
27. 5. 2022 Rudá věž smrti, Ostrov	Věž smrti	Nová expozice v Rudé věži smrti u Ostrova na Karlovarsku představila život vězňů v jednom z nejhorších uranových lágrů v komunistickém Československu Otevřena byla 27. května 2022 v rámci pietního aktu Jáchymovské peklo 2022. Prostřednictvím dobových pramenů, fotografií a svědectví pamětníků přibližuje historii tábora i jeho fungování.	Jakub Jareš / Jan Vondryška	Konfederace politických vězňů

9.5 Přehled popularizačních přednášek a seminářů pro veřejnost

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	POŘADATELÉ
13. 1. 2022	Kauza Memorial. Aktuální zápas Ruska o minulost	Diskuzní večer na podporu ruského lidskoprávního sdružení Memorial.	Městská knihovna v Praze	ÚSTR, Post Bellum, Memorial Česká republika
1. 2. 2022	Prezentace knihy Anabáze Petra Artona	Prezentace knihy Adama Hradilka, která sleduje životní osudy Petra Artona, uprchlíka před nacismem, letce RAF a poválečného agenta čs. komunistické rozvědky ve Velké Británii nejen z perspektivy vlastního Artonova vyprávění, ale i československých a britských tajných služeb.	Knihovna Václava Havla	ÚSTR, Post Bellum, Knihovna Václava Havla
7. 2. 2022	Pocta Bedrníkovi	Vzpomínková akce <i>Pocta Bedrníkovi. Ohlédnutí za osudy hraběte Zdeňka Bořka-Dohalského (1900–1945) a dalších příslušníků šlechty v okupované vlasti i na frontových liniích</i> se konala v den 77. výročí Dohalského popravy v Malé pevnosti Terezín.	Památník Terezín	ÚSTR, Památník Terezín, Plzeňská filharmonie
9. 3. 2022	Hluboké kořeny konfliktu na Ukrajině	Jak vznikala ukrajinská státnost? Jakou identitu měl a má Krym? Jaké zkušenosti se stalinismem má Rusko a jaké Ukrajina? Vyrovnávají se s nimi stejně? Jak fungovalo soužití Ukrajinců a Rusů v rámci SSSR a po jeho rozpadu? To jsou hlavní otázky, kterými se v diskuzi zabývali historici Stanislav Tumis (FF UK), Libor Svoboda (ÚSTR), Milan Bárta (ÚSTR) a Matěj Bílý (ÚSTR).	Informační centrum Praha 3	ÚSTR, Praha 3
20. 4. 2022	Akce Jizerka	Studenti Právnické fakulty UK pod vedením režiséra Víta Mazánka představili prostřednictvím divadla faktu vybraný politický proces padesátých let. Rekonstruovaný proces se odehrál v říjnu roku 1949 před Státním soudem v Praze a byl důsledkem událostí z léta tohoto roku, kdy byla skupina mladých skautů při pokusu o přechod hranic brutálně postřílena členy StB a SNB.	Divadlo u Valšů, Praha	ÚSTR, Divadlo u Valšů, Právnická fakulta UK, Národní archiv
26. 4. 2022	Totalitarismus: koncept k ne/zahoezení?	Interdisciplinární debaty se zúčastnili Radek Buben (FF UK), Adéla Gjuríčová (ÚSD AV ČR), Denisa Nečasová (FF MU) a Martin Štefek (FF UK).	Kavárna Libeřál, Praha	ÚSTR, Filozofická fakulta UK, Centrum strategických regionů
4. 5. 2022	Prezentace knihy Josef Pavel. Život a doba	Prezentace knihy Milana Bárty spojená s přednáškou o osobnosti Josefa Pavla.	Filozofická fakulta UJEP	ÚSTR, Filozofická fakulta UJEP

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	POŘADATELÉ
5. 5. 2022	Jak se dělá učebnice?	Debata nad vznikem nové učebnice nakladatelství Fraus Soudobé dějiny 9. V panelu zasedli za autorský tým historik a didaktik dějepisu Václav Sixta, testující učitelka z Gymnázia Přírodní škola Tereza Průšová, šéfredaktorka Nakladatelství Fraus Radka Šmahelová a odborný konzultant učebnice a historik Jan Koura.	Filozofická fakulta UK	ÚSTR, Spolek studentů historie
19. 5. 2022	Knihovna paměti: Operace Anthropoid	Debata s odborníky a odborníky, kteří se v rámci různých oborů (učitelství, muzejnictví, knihovnictví, dějiny filmu, literární historie) věnují tématu heydrichiády.	Městská knihovna v Praze	ÚSTR, Městská knihovna v Praze
9. 6. 2022	Město jinak: Stopy Státní bezpečnosti v Praze	Přednáška Prokopa Tomka v rámci Dne otevřených dveří ABS na Branickém náměstí v Praze.	Archiv bezpečnostních složek v Praze	ÚSTR, ABS
9. – 12. 6. 2022	Svět knihy Praha	ÚSTR se poděsaté představil na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy Praha.	Výstaviště Praha Holešovice	Svět knihy Praha
10. 6. 2022	Prezentace knihy Zpřetrhané životy	Publikace se věnuje československým ženám vězněným v době druhé světové války v nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück	Veletrh Svět knihy, Výstaviště Praha-Holešovice, Profesní fórum	Pavla Plachá, hosté: Kateřina Kočková a Štěpán Vymětal
11. 6. 2022	Prezentace knihy Anabáze Petra Artona	Prezentace knihy Adama Hradilky s podtitulem Příběh uprchlíka z Teplic, letce RAF, obchodníka a agenta komunistické rozvědky v Británii	Veletrh Svět knihy, Výstaviště Praha-Holešovice, Profesní fórum	Adam Hradilek
14. 6. 2022	Prezentace knihy Josef Pavel. Život a doba	V Kafe Atrium jsme prezentovali knihu Milana Barty Josefa Pavla: Život a doba. Příběh Josefa Pavla je příběhem jedné generace okouzlené komunismem, která prožila rozhodující okamžiky 20. století a dočkala se krutého probuzení v roce 1968. Spolu s autorem knihu uvedl Prokop Tomek.	Kafe Atrium, Praha	ÚSTR
23. 8. 2022	K čemu potřebujeme minulost?	Debata o roli historie v rámci letní školy pro učitele a učitelky dějepisu. V debatě moderované Kamilem Činátlem vystoupily spisovatelky Karin Lednická a Katarína Kucbelová a autor komiksů Vojtěch Mašek.	Centrum současného umění DOX, Praha	ÚSTR, Centrum současného umění DOX, Stálá asociace konferencí ve vzdělávání

DATUM	NÁZEV	OBSAH	MÍSTO KONÁNÍ	POŘADATELÉ
23. 9. 2022	Jazyková situace na Ukrajině. Historický vývoj a současnost	V debatě představili hosté Rita Lyons Kindlerová, Alexej Sevruck a Libor Svoboda jazykovou situaci Ukrajiny z historického hlediska, rozšíření a rozvrstvení ukrajinštiny, řeč byla také o dialektech a sociolektech na Ukrajině.	K-Centrum, Praha	ÚSTR, Jednota tlumočnicků a překladatelů, Česká asociace ukrajinistů a Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
3. 10. 2022	Rekonstrukce okupace	Projekce dokumentárního filmu Rekonstrukce okupace a debata s jeho režisérem Janem Šiklem.	Krajská vědecká knihovna v Liberci	ÚSTR, Krajská vědecká knihovna v Liberci
8. 11. 2022	Prezentace knihy Marky, bony, digitálky	Prezentace knihy Marky, bony, digitálky o fenoménu veksláctví. Publikaci představili její autor Adam Havlík a redaktor nakladatelství Vyšehrad Filip Outrata.	Kavárna Academia, Praha	ÚSTR, Nakladatelství Vyšehrad
10. 11. 2022	Selské jízdy	V diskuzi o selských jízdách vystoupili Jaroslav Rokoský a Jiří Urban	Knihovna Antonína Švehly, Praha	ÚSTR, Knihovna Antonína Švehly
17. 11. 2022	Korzo Národní	Ústav pro studium totalitních režimů se letos opět zapojil do programu oslav 17. listopadu. V rámci festivalu Korzo Národní jsme prezentovali naši činnost v Občanském sektoru na nám. Václava Havla nebo ve Vzdělávací tramvaji na Národní třídě, kde jsme na materiálech a pramenech spojených s koncem komunistického zřízení představili metodu badatelské výuky.	Náměstí Václava Havla, Praha	Díky, že můžeme
21. 11. 2022	Masakr na Červené hoře: zapomenutá vražda skrývaných Židů v Nízkých Tatrách	Přednáška Adama Hradilky v rámci cyklu tematických večerů v Židovském muzeu v Praze o tragickém osudu deseti civilistů – odbojářů a Židů, kteří byli přepadeni a povražděni partyzány, když se na konci války schovávali v horách před nacisty.	Auditorium Židovského muzea v Praze	Adam Hradilek
7. 12. 2022	Politické procesy a propaganda v Československu v letech 1948–1956	Přednáška Martina Tichého v rámci cyklu tematických večerů v Židovském muzeu v Praze.	Auditorium Židovského muzea v Praze	ÚSTR, Židovské muzeum v Praze
13. 12. 2022	Prezentace knihy Happeningem proti totalitě	Ve spolupráci s nakladatelstvím Argo a Libri prohibiti jsme pořádali prezentaci knihy historika Petra Blažka Happeningem proti totalitě. Knihu uvedl spoluzakladatel SVS Luboš Rychvalský, o hudební doprovod se postaral Karel Vepřek.	Libri prohibiti, Praha	ÚSTR, nakladatelství Argo, Libri prohibiti

9.6 Další popularizační přednášky

65

DATUM	NÁZEV	PŘEDNÁŠEJÍCÍ	MÍSTO KONÁNÍ
20. 1. 2022 1. 6. 2022	Debata o Chartě 77	František Stárek	Knihovna Václava Havla, Praha Muzeum Vyškov
5. a 11. 2. 2022 1. 3. 2022 2. 3. 2022 6. 5. 2022 10. 5. 2022 29. 11. 2022	Samizdat proti totalitě	František Stárek	Obchodní akademie, Ústí nad Labem ČVUT, Praha Gymnázium, Plzeň-Slovany SPŠK, Bechyně SPŠT, Liberec Gymnázium, Turnov
20. 3. 2022	Vystoupení při vernisáži výstavy L. Netka	František Stárek	Knihovna Lanškroun
2. 4. 2022 29. 7. 2022 9. 9. 2022 12. 9. 2022 13. 9. 2022 19. 11. 2022 24. 11. 2022	Přednáška Córy starých filmů	František Stárek	Sál Na Nové, Volyně, Klub galerie G4, Cheb Na Slamníku, Praha-Bubeneč Popmuzeum, Praha-Břevnov Klub U Budyho, Praha-Libeň Sbor církve husitské, Hradec Králové Muzeum fotografie, Jindřichův Hradec
6. 5. 2022	Pořad o Karlu Krylovi	František Stárek	KSM Bechyně
9. 5. 2022	Debata o návštěvě A. Ginsberga	František Stárek	Doprovodný program k výstavě Majálesy, Praha-Kampa
1. 6. 2022	přednáška pro pedagogy: Události 30. 3. 1974, Rudolfov	František Stárek	Na Americe, České Budějovice
1. 7. 2022	komentovaná projekce filmů z prostředí českého undergroundu	František Stárek	Festival Magorovo Vydří 2022, Meziříčko u Želetavy
29. 7. 2022	úvodní slovo při vernisáži výstavy fotografií Rudo Prekopa Portréty undergroundu	František Stárek	klub galerie G4, Cheb
30. 7. 2022	vzpomínka na výtvarníka Libora Krejčara	František Stárek	Festival květin, Vraclav

DATUM	NÁZEV	PŘEDNÁŠEJÍCÍ	MÍSTO KONÁNÍ
1. 8. 2022	komentovaná prohlídka výstavy	František Stárek	Galerie Vokno, Osvračín
21. 8. 2022	účast v diskuzním bloku Zakazovaná kultura	František Stárek	Open Air Festival, Brno
29. 9. 2022	vystoupení při křtu knihy Underground / lidský portrét	František Stárek	Knihovna Václava Havla, Praha
11. 10. 2022	referát Vokno jako instituce. Underground a Československo 1987–1988	František Stárek	Knihovna Václava Havla, Praha
26. 10. 2022 9. 11. 2022 23. 11. 2022 30. 11. 2022	beseda po filmu Vyvlastnění, Filmy do škol – Člověk v tísní	František Stárek	Gymnázium Arabská, Praha Gymnázium, Praha-Karlín SOaOU, Sušice Gymnázium, Žamberk
9. 11. 2022	panelová diskuse k 17. listopadu 1989	František Stárek	Pedagogická fakulta Západočeské univerzity Plzeň
22. 11. 2022	přednáška o filmech s tematikou undergroundu	František Stárek	FAMU, Praha

9.7 Přehled o zpracování archiválií a rozvoj evidencí

67

ZPRACOVÁVÁNÍ A ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ ARCHIVNÍCH SOUBORŮ								
oddělení	popis	termín	celkový rozsah	hotovo 1/2022	rozsah zpracování	zpracováno za rok 2022	poznámka k průběhu/ vyhodnocení	kód cíle
1. oddělení	Tvorba manipulačního seznamu pro sbírku Zvláštní operativní svazky (NAD 32).	12/2022	57 kartonů	20 kartonů	10 kartonů	37 kartonů		1. 2. 1c
	Průzkum sbírky Sběrka návrhů a rozhodnutí skar- tačních komisí (NAD 241).	12/2022	42 kartonů	38 kartonů	4 kartony	4 kartony	Průzkum dokon- čen, fond připra- ven k pořádání.	1. 2. 1c
2. oddělení	Průzkum fondu Správa pasů a víz FMV – část cizi- necké spisy (NAD 719).	12/2022	cca 2 000 kartonů	600 kartonů	cca 20 kartonů	44 kartonů		1. 2. 1d
	Průzkum a pořádání fon- du XI. správy SNB (NAD 60).	12/2022	cca 110 kartonů	0 kartonů	0 kartonů		Průzkum dokon- čen, fond připra- ven k pořádání.	1. 2. 1d
	Průzkum, kompletní revize a rozšíření proza- tímního inventárního soupisu fondu 305, přípra- va elektronické archivní pomůcky.	12/2022	899 kartonů	0 kartonů	400 kartonů	300 kartonů		1. 2. 1d
	Průzkum, kompletní revize a rozšíření proza- tímního inventárního soupisu fondu 134, přípra- va elektronické archivní pomůcky.	12/2022	cca 567 kartonů	325 kartonů	50 kartonů	51 kartonů		1. 2. 1d

ZPRACOVÁVÁNÍ A ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ ARCHIVNÍCH SOUBORŮ								
3. oddělení	Vytvoření manipulačního seznamu k fondu Správy StB Brno – vnitřního oddělení.	12/2022	5,88 bm	0 bm	5,88 bm	5,97 bm	Spojeno do jedné AP – připravena ke korekturám.	1. 2. 1e
	Vytvoření manipulačního seznamu k fondu Správy StB Brno – statisticko-evidenčního oddělení.	12/2022	2,55 bm	0 bm	2,55 bm	2,55 bm		1. 2. 1e
	Dokončení zpracování fondu 17. brigády Vnitřní stráže Brno.	12/2022	3,96 bm	3,96 bm			AP dokončena.	1. 2. 1e
	Pořádání fondu 2430 – 1. prapor Vsetín 17. brigády VS Brno.	12/2022	1,15 bm	0 bm	1,15 bm	1,15 bm	AP připravena ke korekturám.	1. 2. 1e
	Pořádání fondu 2431 – 2. prapor Uherský Brod 17. brigády VS Brno.	12/2022	1,34 bm	0 bm	1,34 bm	1,34 bm	AP připravena ke korekturám.	1. 2. 1e
	Pořádání fondu 3. praporu Jihlava 17. brigády VS Brno.	12/2022	1,23 bm	0 bm	1,23 bm		Nesplněno z technických důvodů.	1. 2. 1e
	Průzkum fondu Federální správy VB – dokončení.	12/2022	57 bm	46 bm	10 bm	10 bm		1. 2. 1e
	Výběr a zařazení jednotlivin z materiálů Správy kádrů MV do personálních spisů (dotazníky, CV, návrhy na přijetí či propuštění, rozsudky, žaloby, posudky, ZD).	12/2022	výběr cca 2 000 ks	513 ks	200 ks		Nesplněno z technických důvodů.	mimo strategii
4. oddělení	Prvotní archivní průzkum fondu Vojenské kontrarozvědky (NAD 712).	12/2022	2667 kartonů	348 kartonů	50 kartonů	50 kartonů		1. 2. 1f
	Zpracovávání interního soupisu MTH (materiály trvalé hodnoty) I. správy MV (část fondu NAD 595 - I. správa SNB – operativní svazky).	12/2022	cca 540 kartonů	323 kartonů	25 kartonů	39 kartonů		1. 2. 3d

ROZVOJ DATABÁZOVÝCH VYHLEDÁVACÍCH NASTROJŮ – POKRAČOVÁNÍ									
oddělení	popis	termín	zpracováno k 1/2022	rozsah zpracování	vytvořených záznamů 2022	zpracováno za rok 2022	poznámka k průběhu/ vyhodnocení		kód cíle
6. oddělení	Přepisy inventářů – fondy tzv. Studijního ústavu.	průběžně	cca 10 knih a soupisů	cca 3 soupisy	4 500 záznamů	3 soupisy			mimo strategii
	Přepisy dohledaných starých archivních protokolů vyšetřovacích spisů a dalších dohledaných protokolů.	nový úkol	15 z 30 knih	10 knih	cca 9 000 záznamů	10 knih			mimo strategii
	Doplňování stávajících databázových vyhledávacích systému ABS.	dle kapacit		zpráva o výsledku		Průběžné zpracování dat vytěžených přepisem karet a svazků PaV – dokončeno a připraveno k aktualizaci (cca 200 000 záznamů).			1. 2. 3b
		06/2022		zpráva o výsledku		Zařazení opravených dat fondu SL – dokončeno a připraveno k aktualizaci 27 500 záznamů.			1. 2. 3e
		12/2022		zpráva o výsledku		Zařazení výpisů z fondu VI. správy – probíhá zpracování před vložením do LS.			1. 2. 3a
		06/2022		zpráva o výsledku		Zařazení přepisů protokolů svazků S do lustračního systému – dokončeno a připraveno k aktualizaci cca 81 000 záznamů.			1. 2. 3e
	Analýza nových zdrojů dat.	12/2022		zpráva o výsledku		Analýza věcné kartotéky SÚ, DTB personálního depa, protokoly VKR (část) – odloženo, upřednostněny práce na zpracování vytěžených dat PaV.			1. 2. 2
	Spolupráce na přípravě dat pro budoucí kontrolu.	06/2022		zpráva o výsledku		Příprava přepisů skartačních protokolů pro kontrolu (SK-OV, SK-HK) – dokončeno.			1. 2. 3a
		09/2022		zpráva o výsledku		Příprava pro kontrolu fondu A-VKR v SODA – dokončeno.			3. 1. 1e

ROZVOJ DATABÁZOVÝCH VYHLEDÁVACÍCH NASTROJŮ – POKRAČOVÁNÍ					
6. oddělení	Spolupráce na úpravách úložiště a importu prepisů fondů pro budoucí použití v eBadatelně.	06/2022	zpráva o výsledku	Přepisy inventářů 2. oddělení: fondy 107, 300, 301, 302, 304, 315, 325, S – dokončeno mimo 325 (hlubší revize).	1. 4. 2c
		03/2022	zpráva o výsledku	Přepisy inventářů 3. oddělení: zbylá část fondů B, fondy E – dokončeno.	1. 4. 2d
	Tvorba metodik pro prepisy datových zdrojů.	průběžně, dle potřeby	zpráva o výsledku	Vytvoření obecné metodiky pro prepis vlastními silami oddělení – odloženo (v roce 2022 nebylo zapotřebí).	1. 2. 2

9.8 Přehled o zpracování archiválií a rozvoj evidencí

ČINNOST BADATELEN						
oddělení	počet badatelů	badatelské návštěvy	počet připravených inventárních jednotek/ signatur	počet předložených inventárních jednotek/ signatur	z toho digitalizovaných	vydaných CD + DVD
1. oddělení	38	102	628	525	194	32
2. oddělení	1 041	2 248	20 375	17 856	9 310	621
3. oddělení	184	406	5 349	4 420	1 405	56
CELKEM	1 263	2 756	26 352	22 801	10 909	709

eBADATELNA						
nově zaregistrovaní badatelé	počet badatelských přístupů	počet prohlížených inv. j.	počet vložených inv. j.	celkový počet inv. j.	počet nově zpřístupněných skenů	počet zpřístupněných skenů
672	1 834	61 649	22 777	128 879	1 129 734	8 299 523

9.9 Přehled vyřizovaných úředních i badatelských žádostí

71

ÚŘEDNÍ ČINNOST					
oddělení	popis	počet žádostí	vyřízených anotací/ stanovisek	počet osob	kód cíle
1. oddělení	Vyřizování badatelských žádostí dle zákona č. 499/2004 Sb. a dalších zákonů.	1 282			3. 2. 1
2. oddělení	Vyřizování badatelských žádostí dle zákona č. 499/2004 Sb. a dalších zákonů.	706			3. 2. 1
	Vyřizování úředních žádostí agendy zákona č. 255/1946 Sb. a č. 357/2005 Sb.		5		3. 2. 5
	Vyřizování agendy státního občanství.	90		415	3. 2. 5
3. oddělení	Vyřizování badatelských žádostí dle zákona č. 499/2004 Sb. a dalších zákonů.	468			3. 2. 1
	Vyřizování agendy řidičských průkazů.	21		24	3. 2. 5
	Vyřizování agendy ztotožňování býv. příslušníků SNB v OEK a PS.	40		146	3. 2. 5
4. oddělení	Vyřizování badatelských žádostí dle zákona č. 499/2004 Sb. a dalších zákonů.	430			3. 2. 1
	Vyřizování agendy NBÚ a zpracovávání anotací.	168	484	423	3. 2. 5

9.10 Přehled činnosti evidenčního pracoviště (tzv. lustrační agenda)

AGENDA LUSTRAČNÍ													
oddělení	popis	měsíc	počty úředních žádostí										kód cíle
			NBÚ	MV – bezp. odbor	ÚZSI	ÚDV	MO – vojenské zprav.	Po- licie ČR	BIS	Vězeňská služba	ostat- ní	celkem	
	Vyhledávání v da- tabázích Archivu bezpečnostních složek v rámci vyřizování požadavků státních úřadů dle příslušných právních předpisů (zákony č. 181/2007 Sb., č. 499/2004 Sb., č. 140/1996 Sb., č. 412/2005 Sb., č. 451/1991 Sb., č. 279/1992 Sb.).	celkem	203	72	78	146	22	15	40	0	137	713	3. 2. 1, 3. 2. 5
		měsíc	počty lustrovaných jmen – úřední žádosti										
			NBÚ	MV – bezp. odbor	ÚZSI	ÚDV	MO – vojenské zprav.	Po- licie ČR	BIS	Vězeňská služba	ostatní	celkem	
		celkem	1 477	3 315	1 640	344	155	22	61	0	1 645	8 659	
6. oddělení	Vyhledávání pro agen- du 262.	měsíc	počet žádostí		počet pro- věřovaných osob								3. 2. 1, 3. 2. 5
		celkem	73		154								
6. oddělení	Vyhledávání pro badatele.	měsíc	počet žádostí		počet pro- věřovaných osob								3. 2. 1, 3. 2. 5
		celkem	2 144		8 311								
2. oddělení	Vyhledávání v kartoté- kách 2.oddělení – po- čet lustrovaných jmen.	měsíc	badatelské žádosti		agenda 262								3. 2. 1, 3. 2. 5
			11 074		106								

9.11 Přehled vyřizování agendy v rámci zákona č. 262/2011 Sb. 73 v ABS

CELKOVÝ PŘEHLED AGENDY 262			
4. oddělení	měsíc	odesláno Odborných stanovisek Ministerstvu obrany	zaevidováno nových žádostí (1. 1. 2022 – 31. 12. 2022)
	leden	18	1
	únor	10	10
	březen	18	4
	duben	14	8
	květen	18	5
	červen	12	1
	červenec	9	1
	srpen	11	4
	září	7	5
	říjen	12	8
	listopad	10	13
	prosinec	12	7
	Celkem	151	67

9.12 Přehled úkonů souvisejících s digitalizací

DIGITALIZACE – PŘÍPRAVA A KONTROLA							
oddělení	popis	termín	fond (část fondu)	plán kartonů/ inv. j./bm	připraveno kartonů/ inv. j.	poznámky k průběhu	kód cíle
1. oddělení	Zajišťování přípravy archiválií určených k systematické digitalizaci.	12/2022	fond V-ČB, včetně kontrol a redigitalizace	50 kartonů	70 kartonů / 758 i. j.		1. 4. 1b
	Zajišťování ostatních průběžných požadavků na digitalizaci archiválií.	průběžně	dle potřeby		263 i. j.		1. 4. 1b
	Kontrola digitalizace v elektronickém úložišti; případná redigitalizace.	12/2022	fond V-MV	21 i.j. (52 kartonů)	21 i.j. (52 kartonů)	Celkem přidáno 28 i. j.	1. 4. 1b
		12/2022	fond SL-MV	dle potřeby	183 i. j.	Celkem zkontrolováno 268 i. j., 183 i. j. redigitalizováno.	mimo strategii
		průběžně	dle potřeby		230 i. j.		
	Příprava pro publikaci v eBadatelně: vytváření jednotné konvence a úprava stávajícího pojmenování, kontrola následnosti skenů, případná redigitalizace.	průběžně dle časových možností	fondy OB, OBŽ, T, V, R, SL	nelze určit		Dokončeno OB, OBŽ, T, V, R, SL odloženo do dokončení redigitalizace.	1. 4. 2b
	Příprava pro publikaci v eBadatelně – závěrečná kontrola a úprava metadat a skenů.	12/2022	fond KR-MV	cca 50 i. j.	12 i. j.	Příslušná část publikována.	3. 1. 1b
		12/2022	fond TS-MV	cca 500 i. j.	543 i. j.	Příslušná část publikována.	3. 1. 1b
		12/2022	fond ZO	cca 60 i. j.	64 i. j.	Připraveno k publikaci.	3. 1. 1b
		12/2022	fond V (část)	cca 20 i. j.	28 i. j.	Příslušná část publikována.	3. 1. 1b

DIGITALIZACE – PŘÍPRAVA A KONTROLA							
2. oddělení	Zajišťování přípravy archiválií určených k systematické digitalizaci.	12/2022	fond A 2/10	8 kartonů	8 kartonů / 199 i. j.	Dokončeno.	1. 4. 1c
		12/2022	fond 305	60 kartonů	72 kartonů / 541 i. j.	Včetně kontrol redigitalizace.	1. 4. 1c
		12/2022	fond 2M	dle kapacity	20 i. j.		1. 4. 1c
		12/2022	fond AKR 36	60 kartonů	60 kartonů / 759 i. j.	Dokončeno.	1. 4. 1c
		12/2022	sbírka negativů muzea SNB	dle kapacity	5 848 ks	Ve spolupráci s ÚSTR.	mimo strategii
	Zajišťování ostatních průběžných požadavků na digitalizaci archiválií.	průběžně	dle potřeby		16 i. j.		mimo strategii
	Příprava pro publikaci v eBadatelně: vytváření jednotné konvence a úprava stávajícího pojmenování, kontrola následnosti skenů, případná redigitalizace.	12/2022	fondy 325, Z (část), 305, 2M, 300, 302, A 2/10 (část)	nelze určit		Dokončeno A 2/10, 52, 59, 107, 300, 301, 302, 304, 305, 315, 2M.	1. 4. 2c
	Příprava pro publikaci v eBadatelně – závěrečná kontrola a úprava metadat a skenů.	12/2022	fond AKR 36	1 874 i. j.	1 874 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1c
		12/2022	fond A 2/10	700 i. j.	622 i. j.	Příslušná část publikována.	3. 1. 1c
		12/2022	fond 325	cca 1 800 i. j.		Přeloženo na 2023.	3. 1. 1c

DIGITALIZACE – PŘÍPRAVA A KONTROLA

oddělení	popis	termín	fond (část fondu)	plán kartonů/ inv. j./bm	připraveno kartonů/ inv. j.	poznámky k průběhu	kód cíle
3. oddělení	Zajišťování přípravy archiválií určených k systematické digitalizaci.	12/2022	fondy H 2, H 3 (část)	39 kartonů	41 kartonů / 204 i. j.		1. 4. 1d
		12/2022	fond A 20	2 kartony	2 kartony / 45 i. j.		1. 4. 1d
		12/2022	fond A 24	30 kartonů	30 kartonů / 918 i. j.		1. 4. 1d
		12/2022	fond A 11	54 kartonů	54 kartonů / 1 364 i. j.		1. 4. 1d
		průběžně	fond pers. spisů	dle potřeby	35 spisů		1. 4. 1d
	Zajišťování ostatních průběžných požadavků na digitalizaci archiválií.	průběžně	dle potřeby		3 i. j.		mimo strategii
	Kontrola digitalizace v elektronickém úložišti; případná redigitalizace.	průběžně	dle potřeby		32 pers. spisů		mimo strategii
	Příprava pro publikaci v eBadatelně: vytváření jednotné konvence a úprava stávajícího pojmenování, kontrola následnosti skenů, případná redigitalizace.	12/2022	fondy pers. spisů, fondy A, B, E, H	nelze určit	splněno	Provedeno u všech potřebných fondů H, B, E, A a pers. spisů MV, pers. spisy VKR a GŠ odloženy na 2023.	1. 4. 2d
	Příprava pro publikaci v eBadatelně – závěrečná kontrola a úprava metadat a skenů.	12/2022	fond H-2	1 797 i. j.	1 797 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d
		12/2022	fond A 5	1 087 i. j.	1 087 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d
		12/2022	fond A 7	703 i. j.	705 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d
		12/2022	fond A 9	843. i. j.	832. i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d
		nový úkol	fond A 13		276 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d
		nový úkol	fond A 24		1 009 i. j.	Fond publikován.	3. 1. 1.d

DIGITALIZACE – PŘÍPRAVA A KONTROLA

oddělení	popis	termín	fond (část fondu)	plán kartonů/ inv. j./bm	příprave- no karto- nů/inv. j.	poznámky k průběhu	kód cíle
4. oddělení	Zajišťování přípravy archiválií určených k systematické digitalizaci.	nový úkol	I S SNB		109 i. j.	Delimitace z ÚZSI – celkem připraveny 104 kartony – upřednostněno před kontrolou řádu „1“.	1. 4. 1e
	Zajišťování ostatních průběžných požadavků na digitalizaci archiválií.	průběžně	dle potřeby		38 i. j.		mimo strate- gii
	Kontrola digitalizace v elektronickém úložišti; případná redigitalizace.	12/2022	svazky I.S řádu „1“ a „3“	80 kartonů	49 karto- nů / 277 i. j.	Svazky I.S řádu „1“ a „3“ a digitalizace svazků A-VKR	1. 4. 1e
	Příprava pro publikaci v eBadatelně: vytváření jednotné konvence a úprava stávajícího pojmenování, kontrola následnosti skenů, případná redigitalizace.	průběž- ně dle časových možností	svazky I.S řádu „1“ a „3“	nelze určit	1 345 svazků		1. 4. 2e
	Příprava pro publikaci v eBadatelně – závěrečná kontrola a úprava metadat a skenů.	12/2022	svazky KR-VKR, A-VKR, svazky I.S, řád „3“	cca 8 000 svazků	7 469 svazků	KR-VKR: 6 616 sign. publikováno; řád „3“: 853 sign. připraveno k publikaci	3. 1. 1e

DIGITALIZACE

oddělení	popis	fond (část fondu)	plán kartonů/i. j./bm	digitalizováno i. j.	počet skenů	poznámky k průběhu	kód cíle
5. oddělení		fond V-ČB	50 kartonů	1 194	85 625	Částečně redigitalizace.	1. 4. 1
		fond V-MV	52 kartonů (21 i. j.)	23	6 813	Převážně redigitalizace.	
		fond SL-MV	dle potřeby	183	5 483		
		fond A 2/10	8 kartonů	209	6 548	Digitalizace dokončena.	
		fond AKR-36	60 kartonů	773	45 866	Digitalizace dokončena.	
		sbírka negativů muzea SNB	dle kapacity	5 848	5 848	Provádí 2. oddělení/ ÚSTR.	
		fond 305	60 kartonů	526	84 081	Částečně redigitalizace.	
		fond 2M	dle kapacity	20	8 361		
		fond H 2, H 3 (část)	39 kartonů	192	34 575	Digitalizace fondu H 2 dokončena.	
		fond A 11	45 kartonů	851	17 525		
		fond A 19	9 kartonů	130	5 024	Digitalizace dokončena.	
		fond A 20	2 kartony	46	822	Digitalizace dokončena.	
		fond A 24	30 kartonů	1 012	19 876	Digitalizace dokončena.	
		fond pers. spisů	dle potřeby	34	6 806		
		svazky I.S řádu „1“ a „3“	80 kartonů	277	224 758	Částečně ÚSTR.	
	Digitalizace velkoformátových a specifických archiválií pro úřední a badatelské potřeby.		průběžně – dle kapacit		309		
	Digitalizace archiválií pro úřední a badatelské potřeby, především pak pro potřeby agendy zákona č. 262/2011 Sb.			567	160 867	Malá část ÚSTR a externě.	
celkem				11 885	719 187		
z toho ÚSTR				2 636	138 976		

PUBLIKAČNÍ ČINNOST A RECENZE
CICVÁREK, Michal: Centrální informační a statistické kartotéky ve fondu Správy vyšetřování Státní bezpečnosti (1951–1980). In: Sborník ABS, č. 20/2022.
KRUPICA, Radim: Osobnost Huberta Ripky v materiálech Archivu bezpečnostních složek – materiálová studie. In: Sborník ABS, č. 20/2022.
MIKULKA, Jiří: Z Dražanské vrchoviny přes Alpy a Lamanšský průliv do Zahrady Čech. Životní příběh Karla Vlčka, účastníka zahraničního odboje za druhé světové války. In: Sborník ABS, č. 20/2022.
ONDRÁK, Vlastimil: Činnost Ukrajinské povstalecké armády v Československu v letech 1945 a 1946. In: Securitas Imperii, č. 40/2022, s. 112–152.
ONDRÁK, Vlastimil: Losy członków Ukraińskiej Powstańczej Armii i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów internowanych w Czechosłowacji podczas "Akcji B" / "Wielkiego rajdu na Zachód". In: kol. autorů: Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków, t. 3, Ukraińskie towarzystwo historyczne w Polsce, Słupsk – Warszawa, 2022, s. 461–498.
ONDRÁK, Vlastimil: Osudy příslušníků Ukrajinské povstalecké armády a Organizace ukrajinských nacionalistů, internovaných v Československu v průběhu akce B. In: Historie a vojenství, č. 1/2022, s. 6–27.
RUSNÁK, Matouš: Lodníci v hledáčku zpravodajské služby. Příběh spolupracovníka StB Jaroslava Vršeckého. In: Sborník ABS, č. 20/2022.
VANĚK, Pavel: Vojensko-politické učiliště Pohraniční a Vnitřní stráže Koloděje – nástin organizace a činnosti. In: Sborník ABS, č. 20/2022.
Recenze: JANEČKOVÁ-ZEJDOVÁ, Pavla: Kočíšková, Jana: Ženy v politice. Role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968. ÚSTR – Karolinum, Praha 2021, In: Sborník ABS, č. 20/2022.
Recenze: LEHNERT, Jiří: Tomek, Prokop: Příslušník StB Miroslav Pich-Tůma: příběh opravdového komunisty. Svět křídel, Cheb 2022, 327 stran. In: Sborník ABS, č. 20/2022.

9.14 Účast zaměstnanců ABS na odborných konferencích

AKTIVNÍ ÚČAST NA KONFERENCÍCH

BURSÍK, Tomáš: aktivní účast na konferenci Archivy, moc, politika (24.–25. 11. 2022, Praha) s příspěvkem Archiv bezpečnostních složek, jeho postavení a plavba po neklidném moři politické moci.

GABRIELOVÁ, Petra: aktivní účast na konferenci Letní škola církevních dějin II (5.–9. 9. 2022, Litoměřice) s příspěvkem Prameny k českým církevním dějinám v Archivu bezpečnostních složek.

PENÍŽKOVÁ, Xenie: aktivní účast na semináři Edukace v archivech – možnosti, přístupy, zkušenosti (22. 11. 2022, Brno) s příspěvkem Prezentace archivu veřejnosti v Archivu bezpečnostních složek.

SLAVÍK, Tomáš: aktivní účast na konferenci Ochrana státní hranice ve stínu Berlínské zdi (5. 5. 2022, Brno) s příspěvkem 15. brigáda PS České Budějovice na přelomu 50. a 60. let.

VANĚK, Jaroslav: aktivní účast na konferenci Archivy, moc a politika (24.–25. 11. 2022, Praha) s příspěvkem K přípravě vyhlášky ministra vnitra o podnikových archivech (1956).

VANĚK, Pavel: aktivní účast na konferenci Ochrana státní hranice ve stínu Berlínské zdi (5. 5. 2022, Brno) s příspěvkem Opatření v sestavě Pohraniční stráže na západní hranici v době berlínské krize.

VANĚK, Pavel: aktivní účast na konferenci 17. konference policejních historiků (13.–15. 10. 2022, Praha) s příspěvkem Akademie a Vojenské učiliště Pohraniční stráže v Praze 1951–1952.

www.ustrcr.cz

www.abscr.cz